

Die uw jeugd vernieuw!
als die van een arend..

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

'BLIJ DAT IK GEEN FARIZEEËR BEN!' I

Over het bestaansrecht van een schrikbeeld

Inleiding

Farizeeën fungeren door de eeuwen heen en ook binnen de gereformeerde wereld in Nederland vaak als een groep waartegen men zich afzet. Een schrikbeeld, dat vanzelf in tegenovergestelde richting wijst. Een antimodel in religie en ethiek. De gelijkenis van de Farizeeër en de tollenaar wordt dan omgekeerd opgevoerd: 'Ik dank U, dat ik niet ben als die Farizeeër'.

Nu wordt in deze gelijkenis nogal gedetailleerd over de Farizeeën gesproken. En wie zich afzet tegen die Farizeeën wordt dan ook gedrongen tot het vervolg: 'Ik vast niet twee keer per week; ik geef niet van aller de tienden'. En inderdaad: het niet willicij leven in een *verplicht* kader en het ineen kunnen komen in deze wereld lijkt iets waar veel christenen steeds meer *prat* op gaan.

Moeilijker wordt dan het vervolg: gaan we nu horen bij 'de overige mensen' (rovers, onrechtvaardigen, overspelers, tollenaars)? Met andere woorden: zou het zich afzetten tegen Farizeïsme ook kunnici leiden tot ontkerstening en secularisatie!

Hoe komen we er eigenlijk bij, zo anti-Farizees te willen zijn? Zo bang voor precisie in de zondagsheiliging, zo benauwd voor soberheid en ingetogenheid? Het lijkt alsof het Nieuwe Testament ons voorgaat: noemt het de stipte Farizeeën niet 'adderengebroed'? Het was heel typerend,

dat hij een bijbelse kwis op de vraag hoe men wetgeleerden aansprak. prompt en cerieus werd geantwoord: 'Met: adderengebroed'. Zijn deze Farizeeën niet de 'vertieners van dille, munt en komijn' (centendoorbijters); de 'huichelaars' (die met hun vrome leven de kat in liet donker knippen: van die *fijnen*!).

Hier doet zich echter een probleem voor: buitenbijbelse bronnen geven een ander en veel positiever beeld van de Farizeeën. En dat stelt dan wel voor problemen. Is het zoals vele nicuwttestamentici vandaag beweren: vertekenen de evangelisten hier bewust en maken zij de tegenstanders zwarter dan ze waren? Of kunnen we met de evangeliën in de hand alle buitenbijbelse gegevens van de tafel vegen? Hier komt meteen ook de aansluiting bij andere en meer algemene vraag aan de orde: hoe fungeert de tijd van de bijbel bij exegese, preek en ethiek! Het hier gekozen onderwerp vervult hij dit thema een vrij centrale voorbeeld-rol. In studies over historische context en exegese dient juist de problematiek van de Farizeeën vaak als testcase. Vanwege de grote rol die de Farizeeën als contrastbeeld spelen in exegese, prediking en ethiek, loont het de moeite nog eens *zorgvuldig* te kijken naar deze groepering in Israël. Daartoe nodigde ook een artikel van ds. B. Luiten uit. In een bespreking van mijn commentaar op het evangelie naar Matteus signaleerde

HOOFDARTIKEL

'Blij dat ik geen Farizeeër ben!' I

J. van Bruggen

UIT DE SCHRIFT

Verantwoordelijk

M.H. Oosterhuis

KERKELEK LEVEN

Wijzer dan God?

B. Luiten

OPVOEDING EN ONDERWIJS

Televisie: voeden we kinderen ook daarbij op?

A. Nicolai

REACTIE

Wie voelt zich geroepen?! (slot)

Ko Serier

PERSCHOUW

W.G. de Vries

hij terecht een war minder anti-Farizese lijn in de exegese (*Gereformeerd Kerkblad* voor Overijssel, Gelderland enz. 27 okt. en 3 nov. 1990). Hij plaatste daarbij zijn vraagtekens. Ook ds. W.G. de Vries sprak zijn verbazing uit over het feit dat de Farizeeën in mijn commentaar op Matteüs zo mild worden getekend (*De Reformatie* van 18 en 25 mei 1991). In een reactie op zijn bijdrage (*De Reformatie* X juni 1991) kon ik om ruimte-technische redenen niet op dit onderwerp ingaan. Ik beloofde echter nog een nadere uiteenzetting. Mei dank aan hen die tot deze bredere behandeling uitnodigden, wil ik nu wat dieper ingaan op de Farizeeën.

Achtereenvolgens komen aan de orde:

1. de buitenbijbelse gegevens;
7. het Nieuwe Testament
3. de taxatie van de Farizeeën (conclusie).

§. De buitenbijbelse gegevens

1.1 Geschiedenis

De Farizeeën zijn gegroeid als een anti-secularisatie-partij. Na de ballingschap is de teruggekeerde bevolking rond de tempelstad Jeruzalem eeuwenlang onderworpen gebleven aan buitenlandse machten, eerst Egypte, later Syrië. De contacten met de wereld leidden ertoe, dat ook Jeruzalem steeds meer wereldlijkte. Zeker geldt dit voor de leidende kringen. In de tweede eeuw voor Christus was het zover, dat de hogepriesters politici waren geworden en bankiers, en dat de tempelen schaaftstuk was in hun intriges. Het had toen weinig gescheeld of de Syriërs hadden de tempeldienst voorgoed geassimileerd aan het hellenistische syncretisme.

Een kleine rest van getrouwen kwam echter in opstand (de boeken van de Maccabeeën vertellen erover). En dit reveil leidde ertoe, dat men in Israël weer een krachtiger tegenbeweging kreeg in de richting van wet en gehoor-

zaamheid. Het publieke leven kwam langzaam weer op liet spoor van de wet van Mozes. De ijverars voor dit alle hadden zich al eerder aaneengesloten tot een partij, de orthodoxe partij van de Farizeeën. Hun partij won nu aan invloed in her volksleven.

Toen incii een aantal decennia zelfstandig was geworden (van 142 tot 63 voor Christus) en toen de hogepriester-koningen (de Hasmoneeën) ook weer rijk en werelds willen gaan leven, werd de partij van de Farizeeën een steeds belangrijker macht onder het volk: Alexander Jan-naeus adviseert op zijn sterfbed (76 voor Chr.) zelfs aan zijn vrouw, zich voortaan naar hun wensen te richten. Zo wortelt de groep van de Farizeeën in een anti-secularisatie-reveil: het is een soort 'orthodoxe bond' binnen Israël. Zij stondeii voor reformatoische politiek en voor morele herwapiening! Omdat de leden van deze groepering en hun leerlingen zeer stipte voorbeelden waren van hun idealen voor het volk, dwongen zij ieders respect af.

1.2 Josefus

Onze belangrijkste bron voor de periode van het Nieuwe Testament is *Josefus* (geboren in 37 n. Chr.): hij tekent de Farizeeën als een partij of als een soort filosofie (deze term koos hij terwille van zijn Grieks/Romeinse lezers). De leden van deze partij worden volgens hem gekenmerkt door soberheid, gemeenschappelijkheid, een hoogstaande visie op recht en zede, accent op providentie en menselijke verantwoordelijkheid. Ook heeft de gave van de profetie in hun midden een erkende plaats. Opvallend is dat *Josefus* beklemtoont hoe men de stijl en de visies van de Farizeeën juist in de steden bijna algemeen navolgt: v.w.r. zijn Griekse lezers betekent dit dat zij *weldekende* en *beschaafde* mensen zijn.

Josefus heeft wel kritiek op de Farizeeën. Hij sympathiseerde met hun theologische overtuigingen, maar was het niet eens met hun compromisloze opstelling. Hij laat ook zien hoe zij daardoor eigenlijk ongeschikt zijn voor een realistische politieke leiding. De kritiek van *Josefus* betreft echter niet de groep als zodanig, maar meer het gebrek aan bereidheid om ideaal en realiteit te verenigen in een praktische compromis.

1.3 Rabbijnse gegevens

De *rabbijnse bronnen* zijn minder belangrijk. Volgens sommigen is daar een tendens om de kritiek op de Farizeeën (in het evangelie en bij de christenen) af te zwakken als kritiek op een bepaald ongunstig soort Farizeeën. Dit is echter te betwijfelen: ergens is wel een passage te vinden over *zeven* soorten minder goede *peroesjin*, maar waarschijnlijk gaat het daar helemaal niet over de Farizeeën maar over 'preciezen' die er nu eenmaal in soorten zijn. Met zekerheid zullen we *peroesjin* als Farizeeën (met een hoofdletter dus) mogen opvatten wanneer zij samen met de Sadduceeën ter sprake worden gebracht. Dit gebeurt soms, maar het gaat dan steeds om meningsverschillen tussen hen over details. We krijgen daaruit geen goed overzicht.

KERNREDACTIE:

M. F. V. DE VRIES (eindred.), DRS. G. J. VAN MIDDELKOOP, PROF. DR.

OVERIGE REDACTIELEDEN

DRS. H. TER BEEK, DRS. K. LUITEN, DRS. C. J. GE RUIJTER, PROL. UK. C. TRIMP, DRS. H. VELDMAN, PROF. DR. K. V. INC

MEDEWERKERS:

DRS. J. A. BOERSEMA, J. Y. 13F JONG, A. J. H. KISJES, DRS. J. MESSELINK, DRS. J. SMELIK

Alle stukken bestemd voor de Redactie aan

De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES

Uitgeverij Oosterbaan & Le Cointre B.V., Postrekening 406040 t.n.v. De Reformatie, Goez, Postbus 25, 4460 A 4 Goez, Tel. (01100) 15591.

ABONNEMENT

f 81,75 per jaar; f 45,25 per halfjaar; student f 69,25 per jaar (binnenland) buiten land f 143,50 per jaar (zeepost)

Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn

Losse nummers: f 1,85 (excl. porto)

ADVERTENTIES

Prijs f 0,45 per mm. Contacttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen

Voorzover de hele misjna (de rabbijnse wetscodex uit omstreeks 200 n. Chr.) teruggaat op Farizeze zede, is het onjuist wanneer wordt gesteld diit uit deze misjna blijkt hoe pietluttig zij en hun wetsgeleerden waren. Die misjna is nu eenmaal een boek over de grensafbakening: zo maken juridische en ethische studies ook vandaag op buitenstaanders vaak de indruk splinterig, futiel en marginaal te zijn. Toch weten juristen en ethici dat het bij deze details juist om de afbakening en de bescherming van grote ethische zaken of belangrijke wetsregels gaat.

Terzijde en bij wijte van voorbeeld zouden we cvcii kuniicii stilstaan bij de vele geboden en verboden, die als een last op het volk zouden zijn gelegd. De misjna telt er 613 en dit getal wordt vaak met een zeker afgrijzen aangehaald: wat een wetlicisme en wat maakten ze van der wet der liefde eeii optelsommetje om de naaste te beoordelen! Het aantal van 613 geboden en verboden vormt echter veelmeer een interessante weergave van de ene opdracht, de HERE lief te hebben met heel het hart en heel de ziel. Mozes gaf 248 geboden en 365 verboden, diit wil zeggen voor ieder onderdeel van het lichaam (248) een gebod en voor elke dag van hei zonnejaar (365) een verbod! God leert ons dus ons hele lichaam in zijn dienst te stellen en Hij geleidt ons veilig door de gevaren van de dagen van het jaar! Rabbi Simlai, prekend over deze 613 regels van Mozes, zegt hei volgende: 'David vatte re samen tot 11 (Ps. 118). Jesaja tot h (Js. 33,15). Micha tot 3 (Mi. 6,8), Amos tot 1 (Amos 5,4): 'Zoek Mij en leef!'. Het thenia van de h1? geboden en verboden heeft dus niets te niaken met wetlicisme. Het is veelmeer de goede stijl van de wetsgeleerde iii Lucas 10,27-28!

2. Het Nieuwe Testament over de Farizeeën

2.1 Het bijzondere karakter van deze bron

Op het eerste gezicht lijkt hier alsof de Farizeeën over de hele linie en van huis uit de natuurlijke tegenstanders zijn van Jezus en het tegenovergestelde in praktijk brengen van wat Hij als Gods wil voorstelt. Deze indruk ontstaat doordat het Nieuwe Testament niet allereerst over de Farizeeën handelt, maar over het leven en de leer van Jezus. En dan blijkt diit Hij vrij vaak in dialoog kurnt inet Farizeeën of door hen vijandig wordt vervolgd. De bijzondere relatie tussen Jezus en de tegen Hem opponerende Farizeeën komt in beeld, maar deze is niet zonder meer geschikt voor cvcii historische tekening van de Farizeeën als zodanig.

Dit blijkt ook binnen het Nieuwe Testament. Hoewel er betrekkelijk weinig algemene uitspraken over hen in voorkomen, zijn deze er toch en zij zijn dan onverdeeld positief.

1.2 Paulus, cvcii Farizeeër

Paulus noemt zich in Pil. 3,5 *naar de wet een Farizeeër* en hij rekent dit gegeven tot de zaken waarop hij zich (evenals op zijn Joodse afkomst en besnijdenis) zou kunnen beroemen (Fil. 3. 4b, 7). Hij is hier afgestapt van het

vertrouwen op deze zaken ondat hij ontdekt heeft dat zij geperverteerd waren, maar omdat hij een grotere schat heeft ontvangen: Christus (Fil. 3,8). Door de genade van Christus heeft hij leren zien, dat zijn vroegere *zelfvertrouwen* ongerechtvaardigd was, ook al richtte hij zich op hei goede (zelfs zijn zandig vervolgen van de christelijke gemeente kwam op uit goedbedoelde ijver voor Gods volk en moet worden gekenmerkt als een zonde in onwetendheid). Na vele jaren arbeid als apostel onder de heidenen noemt hij zich bintien de kring van het Sanhedrin nog steeds een aanhanger van de Farizeeën (Hnd. 23,6 'ik ben een Farizeeër'); hij belijdt nog steeds de opstanding van de doden! En in zijn apologie tegenover koning Agrippa zegt Paulus: 'ik leefde naar de meest precieze richting van onze religie, als Farizeeër' (Hnd. 26,5). Ook al heeft Paulus nu méér gekregen dan deze precisie, en ook al lieft hij hei vertrouwen op het vlees afgeleerd, het blijft een verleden waarvoor hij zich niet hoeft te schamen. Integendeel: de partij als zodanig mag niet ere worden genoemd?

Het zou wel vreemd zijn, dat Paulus zo integraal positief over zijn lidmaatschap van de partij der Farizeeën bleef spreken, wanneer hij als christen zou hebben moeten leren inzien dat dii reeds *als zodanig* een groep huichelaars is.

2.3 Farizeze christenen

Niet alleen Paulus blijft zich van een zekere continuïteit tussen zijn Farizees verleden en zijn christelijk heden bewust; in de gemeente in Jeruzalem waren christenen die als Farizeeën gelovigen zijn. In Hnd. 15,5 lezen we dat sommigen van de partij der Farizeeën, die tot geloof gekomen waren, aandrongen op besnijdenis van de bekeerde heidenen. Niet alle gelovige Farizeeën dringen hierop aan, maar slechts sommigen uit hun midden. Er was dus een aantal christenen dat *als leden van de Farizeeën* tot de gemeente behoorde. Hoewel de naam Farizeeën daarbij niet wordt genoemd, zullen zij toch zeker ook geteld zijn onder de duizenden Joden die tot geloof zijn gekomen en die allen ijveraars voor de wet zijn (Hnd. 21,20). Was niet Nicodemus hun stille voorganger geweest (Joh. 3,1 *verg.* 7,50; 19,39)? In ieder geval zijn deze duizenden christenen in Jeruzalem, die ijveren voor de wet, *sympathisanten* met de partij van de Farizeeën, voorzover zij zelf geeri lid waren van deze partij. Dit sluit niet uit, dat zij het misplaatste zelfvertrouwen en de eigendunk hebben afgelegd en dat zij gebroken hehheit met bepaalde uitwassen. Zij zijn 'wedergeboren' Farizeeën.

In *De Reformatie* van de volgende week hopen we te vervolgen niet een beschrijving van de verhouding van Christus Jezus tot de Farizeeën en af te ronden met eeri taxatie van de Farizeeën als zodanig.

J. van Bruggen

VERANTWOORDELIJK

'Want Gij hebt mijn nieren gevormd, mij in de schoot van mijn moeder geweven.'

Ps. 139: 13

In de traditie van de Islam wordt verteld over een hemelvaart van Mohammed. Volgens dat verhaal hoorde Mohammed in de hemel een vreemd geluid. Een krassend geluid.

En toen Mohammed ging kijken waar dat geluid vandaan kwam, wat bleek toen? Dat was het krassen van pennen. Pennen van riet waarmee engelen aan het schrijven waren.

Waar waren ze mee bezig?

Wat ichre\en ze daar allemaal op?

De levensloop van de mensen die geboren zouden worden.

Van ieder mens een heel boek met een heel levensprogramma.

Dit verhaal komt ons hekeid voor? Het lijkt als twee druppels water op Pi. 139!

Dat het lot van de menschen van tevoren in de hemel wordt opgeschreven!

Denk aan Ps. 139 : 16: 'in uw hoek waren ze alle opgeschreven, de dagen, die geformeerd zouden worden, toen nog geen daarvan bestond.'

Het levensverhaal van de mensen staat opgeschreven in de hemel. Dat ligt al van tevoren vast.

Het lijkt alsof wij elkaar op dit punt de haai kunnen reiken. Christenen en Mosliims.

Er zijn zelfs mensen die nog verder willen gaan. Die zeggen: op dit punt kunnen de christenen van de Islamieten nog best wel wat leren. Die vinden dat boek bij Allah vaak scieuzer dan wij! Dan wordt het Islamitische fatalisme ons ten voorbeeld gesteld. Als zou je daar eigenlijk moeten uitkomen als je consequent bent in de belijdenis van Gods voorzienigheid.

Maar dat is niet waar.

Dat is ook niet het beeld dat we er in Ps. 139 van krijgen. Onze dagen zijn opgeschreven in Gods hoek toen nog geen daarvan bestond. Maar toch ickeni Ps. 139 de mens als een weren met eigen verantwoordelijkheid. Hij kiest zijn eigen wegen, vs. 3. God omringt hem in zijn alomtegenwoordigheid overal waar hij gaat en staat. Maar hij staat op eisen benen.

Ook dat wordt verklaard door de belijdenis van vers 13: 'Want Gij hebt mijn nieren gevormd, mij in de schoot van mijn moeder geweven.'

De dichter weer zich daarmee gemaakt tot Gods medearbeider. En hij brengt dat in deze psalm ook tot uitdrukking. Met name in de laatste gedeelte van de psalm. Hij spreekt met God op het niveau van zijn medearbeider en medestrijder: Zou ik niet haten, HERE, wie U haten, niet verafschuwen wie tegen U opstaan?

De medearbeider die bereid is hierover verantwoording af te leggen: 'Doorgrond mij, o God en ken mijn hart...!'

Juist daarom omgeeft de HERE hem van voren en van achteren. Om te kunnen ingrijpen, zodra er iets dreigt mis te gaan (vs. 10). Gods kind wordt niet geleefd. Ook niet door zijn Schepper.

Maar wel veilig geleid.

Op de eeuwige weg.

M.H. Oosterhuis

WIJZER DAN GOD ?

iii De Reformatie viin 23 november 1991 schi-ccf ik in de rubriek *Kerkelijk Leven* over het perfectionisme. De kern van mijn betoog daarin was, dat God ons het volmaakte heeft beloofd, maar nog niet geschonken. Wij kunnen of mogen het volmaakte niet tot ons uitgangspunt maken. hoc Schriftuurlijk zo'n redenering soms ook klinken kan.

In diezelfde editie, in een driestar, trök ik hieruit eei con-clusie ien opzichte van het lidmaatschap van de Evangelische Omroep. De korte inhoud daarvan zal ik hieronder herhalen. want deze muis kreeg een staart. Onder de vele reacties die ik kreeg waren er ook enkele zeer kritische. waarin niet niinder dan het ondertekningsformulier voor predikanten cii het lidmaatschap van de gereformeerde kerken in geding werden gebracht.

Nu is het niet zo, dat elke kritische reactie recht heeft op een publieke beantwoording. Ook kan kritiek zo geformuleerd worden, dat 7ij niet bespreekbaar is; dat was met een enkele brief helaas het geval. Maar de zaak waar het nu om gaat is toch wel erg belangrijk en volop actueel. Hoe stellen wij ons op in de samenleving? Hoe participeren wij in de maatschappij op die terreinen waar geen gereformeerde organisatie mogelijk is? Kunnen wij ook lid zijn van niet-gereformeerde organisaties? Ik merk, dat de gesprekken hierover heel gauw in de sfeer van het wantrouwen terecht kunnen komen. Verschil van inzicht wordt zomaar vertaald in de vraag, of de ander nog wel gereformeerd is. Ook kan iemand vrij snel het etiket opgeplakt krijgen, dat hij bezig is de wiiiit van de Vrijmaking te verloochenen. Vanwege deze sfeer, die ik een bedreiging vind voor de kerken, wil ik op deze materie verder ingaan.

Waarging het om?

Ik typeerde hei perfectionisme als 'wijzer dan God', want het grijpt vooruit op wat God nog nier gegeven heeft. Ten aanzien van het lidmaatschap van de E.O. bracht ik dat zo onder woorden:

'Vooropgesteld: ik hoop dat ze het halen, die 500.000! En misschien heeft ze het al gehaald, op het moment dat u dit leest. Des te beter.

Waarom deze wens? Omdat inderdaad de volmaakte omroep niet bestaat, om de woorden van de heren Bolland en Schutte te gebruiken (7ie de V.D.-variant van 26 oktober j.l.). Het is eei klein kunstje om met een dus-dus-dus-redenering geen spaan van de Evangelische Omroep heel te laten. Als je haar toetst aan onze belijdenisgeschriften, met name hoe zij spreekt (of juist niet spreekt) over de kerk, dan nierk je een ernstig inanco. En dus... zouden wij

als leden van de Gereformeerde Kerken in Nederland ons afzijdig moeten houden. Qat lijkt logisch. Maar hei is àl te logisch. Want God schenkt ons op dit moment geen andere mogelijkheid dan deze om op christelijke wijze zendtijd ie vullen voor radio en televisie. Het volmaakte is ons beloofd maar nog niet geschonken. Nu inoeien we nog leven met compromissen in een gebroken samenleving. Wie dat niet kan of wil aanvaarden plaatst zich buiten de werkelijkheid. En hij laat kansen liggen die God hem geeft. En ongetwijfeld kan dat verdedigd worden niet de belijdenis in de hand, dar kan dan erg wijs lijken, maar het is àl te wijs. Het is wijzer dan God, die ons een plaats en een roeping geeft in deze samenleving.'

In het vervolg van die driestar besteedde ik vervolgens aandacht aan de Israël-cultus bij de E.O., waarin ik een ernstige dwaling signaleerde. Zodoende kwam ik tot een genuanceerde aanbeveling van het E.O.lidmaatschap.

Misverstand

Nu ik toch op diverse vragen in ga, kan ik meteen even een inisverstand wegnemen.

In één van de mondelinge reacties bleek mij namelijk, duit deze passage toch nog anders was overgekomen dan ik haai had bedoeld.

De broeder met wie ik sprak was niet van plan lid te worden, vooral vanwege de verdraaiing van de bijbelse boodschap in sommige opzichten. En nu las hij in mijn artikel, dar hij dan wijzer zou zijn dan God. Dat nam hij mij kwalijk; gaf ik dan geen ruimte meer aan broeders en zusters die hun afweging anders maken!.

Graag maak ik van deze gelegenheid gebruik om dit recht te zetten. Want zo heb ik dit niet bedoeld, en liet staat er m.i. ook niet. De broeder laat namelijk een belangrijke schakel in het betoog weg, namelijk die van het *compromis*. Het lidmaatschap van de E.O. verdedigde ik inet het (algemene) feit, dat wij in deze samenleving met compromissen moeten kunnen leven. En wie dat niet kan, het leven met een compromis, die gedraagt zich wijzer dan God, die ons in deze samenleving onze plaats en onze roeping geeft.

Maar uiteraard is het zo, dat in de praktijk dan nog wel per situatie de meningen uiteen kunnen gaan. Al wordt het compromis niet ontkend, dan nog ia het niet zo dat elk compromis door iedereen aanvaard wordt. Zodoende kunnen broeders en zusters concrete afwegingen anders maken. Dan wordt de één wel lid van de E.O. en de ander wordt het niet, en lange tijd heb ik ook zelf die boot afgehouden. Daar is wat mij betreft dus alle ruimte en respect

voor, al heb ik in mijn verhaal willen bijdragen aan een stuk vrijmoedigheid om de beslissing positief te laten uitvallen.

Ik hoop dat die verkeerde indruk nu weggenomen is, als zou die ruimte er niet zijn. Wellicht was liet door mijn korte manier van zeggen, dat die indruk kon ontstaan.

Kritiek

Maar dan komen we tot de eigenlijke kritiek, en die is van heel ander kaliber. Kort gezegd wordt daarin liet compromis ontkend. Een gereformeerd mens heeft niets te maken met compromissen, alleen in het Woord van God. En als hij zijn belijdenis niet wil verloochenen, kan hij nergens water bij de wijn doen. Zo kan een gereformeerd predikant, wil hij zijn eigen handtekening onder de drie Formulieren van Eenheid serieus nemen, nooit aanmoedigen om lid te worden van de E.O. of van een andere interkerkelijke organisatie.

Een ander veelgehoord argument is dit, dat, wanneer je ergens lid van wordt, je dan ook verantwoordelijk bent voor alles wat daar gebeurt. Zodoende kun je bijna nergens lid van worden, of liet moet van een gereformeerde organisatie zijn.

Dan nu uit een paar citaten, uit verschillende brieven, om dit te illustreren. Ik ontving o.a. de volgende reacties:

'Heeft het Woord van de Here eigenlijk oider ons nog wel het eerste en het laatste woord? Vraagt de Here van ons, sluit maar 'compromissen' in deze 'gebrokenheid', die de mens sinds Genesis zelf in het leven heeft geroepen! Is de antithese hierin ook een achterhaald model? Is liet naspreken van dat gesproken Woord van God, samengevat in de belijdenis, als het gaat om het EVANGELIE, dan te kwalificeren als het wijzer zijn dan God? De schrik sla je om het hart als je dit leest en je gaat je afvragen, wat voor zin heeft het voortbestaan van de Gereformeerde Kerken nog, als het profetische Woord, dat zeer vast is, zo vast lijkt te zijn?'

'Moeten we vandaag in de ontwikkeling waarin de Gerei', kerken staan, als 'gewone genieente-leden' nu ook gaan twijfelen aan de belofte van predikanten hij hun bevestiging?'

'Wanneer je echter lid wordt van de E.O. (het is nu een vereniging!) of welke vereniging ook, ben je niet alleen verantwoordelijk voor dat goede stukje, maar voor alles wat zij produceert! Ik dacht: waarom ben ik vrijgemaakt geworden, waardoor ik zoveel ellende en onbegrip heb ondervonden. Want veel ycrfoimeei.de kerken (alle soorten), Ned.hervormde kerken en gereformeerde gemeenten brengen ook veel goeds. Waarom hebben wij de tucht dan nodig. Als ik lid zou worden van de E.O., dan zou ik geen lid meer kunnen blijven van de geref.vrijgemaakte kerk. Is dat al te wijs????'

Indirect werd mij liet volgende geschreven. tenslotte: 'De belijdenis is aan de kerk van Christus geschonken om haar als wapen te hanteren tegen alle dwalingen en ketterijen. Zij spreekt in al haar artikelen het Woord van God zuiver rra. Blijkbaar gelooft de predikant dit niet en wil

hij de belijdenis des geloot?, waarvoor Guido de Brès zijn leven moest geven, niet als wapen gebruiken. Hij schrijft namelijk, dat dit al te wijs is. Ja het is wijzer dan God als je de belijdenis gebruikt om de verkeerde leer te weerleggen.'

Eén Woord, verschillende toepassingen

De lezer merkt dat deze kritiek van de zwaarste soort is. Hebben wij vroeger vanuit het kerkelijk leven gereformeerde organisaties opgebouwd, nu worden de rollen omgekeerd en zal vanuit het organisatie-denken de kerkelijke trouw worden beoordeeld. Want minder wordt er niet op het spel gezet! Een lidmaatschap van bijv. de E.O. maakt ienand in zijn ambtsuitoefening verdacht, en de vraag wordt gesteld of het dan nog wel zin heeft om kerklid te blijven.

Een eerste argument hierbij is de vraag, of Gods Woord nu vast is of niet. Je kunt liet toch niet in tie kerk belijden en in de samenleving verloochenen, zo wordt er gezegd. Als je dan in de kerk je plaats niet wilt delen mei mensen die allerlei wind van leer verspreiden, dan toch ook in de E.O. niet. Broeder H.P. de Roos spreekt in Reformanda (1e jrg. no 5) in dit verband over heilssoldaten en andere halleluja-npplaudisanten, over warekerk-verwerper? en kinderdoop-ontkeners. Zo ziet voor hem de E.O. eruit, en daarom hebben wij in dat vaarwater kennelijk niets te zoeken.

Maar is hier nu werkelijk in geding, dat wij buiten de kerk het Woord verloochenen dat wij in de kerk belijden? Welnee, maar wat hier door de critici over het lionfd wordt gezien is dit, dat het éne Woord binnen en buiten de kerk *verschillende toepassingen* heeft. Want kerk en samenleving zijn verschillende grootheden. De kerk is een geloofsgemeenschap, dat is de samenleving niet. Dat wil niet zeggen, dat het Woord van God in de maatschappij niet van kracht zou zijn, integendeel, maar je moet het daar wel anders toepassen. Je hebt het feit te aanvaarden, dat je in dit land je plaats deelt met vele mensen die niet van God willen weten. In de kerk kun je weigeren je plaats met hen te delen, maar in de samenleving niet.

De apostel Paulus gaat ons daarin voor. Hij geeft in 1 Cor. 5 : 9-13 heel praktisch onderwijs hierin. Daar gaat het over de toepassing van de kerkelijke tucht. 'doet wie niet deugt uit uw midden weg'. Maar, zo waarschuwt de apostel daar, pas die tucht niet op de samenleving toe. Dat kan helemaal niet. Want stel, dat je de burgerlijke gemeenschap zou gaan meten met de kerkelijke maatstaf, dan zou je in de wereld geen voet meer kunnen zetten. Niets en nietnand zou de toets van de kritiek kunncii doorstaan. Paulus had eerder geschreven, dat je niet mag omgaan niet hoereeders. Maar nu licht hij toe, dat hij daarmee *niet* bedoelt hoereeders of geldgierigen of oplichters of afgodendienaars *in het algemeen*, want, *zo zegt hij, dan zou men wel uit de wereld moeten gaan*. Nee, hoereeders enz. vernijd je, als het diegenen betreft die *broeders* Reten. De tucht is kerkelijk, niet algemeen. Hen, die buiten zijn, zal God oordelen.

Het is typisch Dopers om deze grens uit het oog te verliezen. In 1534 werd Münster bestormd door radicale gelovigen. In de zondige wereld konden ze niet meer leven, daarom zou deze stad voor hen het Koninkrijk der Hemelen worden. Maar met deze daad hebben zij de zaak van Jezus Christus in deze wereld geen dienst bewezen. Zij hebben hiermee de kerk in een kwaad daglicht gesteld, en toen Guido de Brès zijn leven gaf voor de gereformeerde leer waren er in zijn belijdenis juist ook artikelen opgenomen tegen dit dopers rigorisme.

Daarom is m.i. de stelling volstrekt onjuist, dat wij anders-gelovigen, met wie wij kerkelijk niet één kunnen zijn, daarom ook in de samenleving zouden moeten vermijden, vanwege de vastheid van Gods ene Woord en de belijdenis als strijdmiddel om alle dwaling te ontmaskeren. Gods Woord is inderdaad één, maar het heeft verschillende toepassingen, zoals het ons zelf leert. En de belijdenis is ons dierbaar als de uitdrukking van ons gemeenschappelijk geloof, maar zij bevat zelf reeds de waarschuwing dat je met een goed strijdmiddel toch een onjuiste slag kunt leveren.

Gods Koninkrijk is nog niet volkomen

Dit onderwijs om in de wereld meer te verdragen dan in de kerk, hangt samen met wat de Here Jezus ons leert over zijn Koninkrijk. Ik denk hierbij aan zijn onderwijs in Mt. 13 : 24-30 en 36-43.

Daar vergelijkt de Heiland zijn Koninkrijk met een akker, waarin goed zaad gezaaid was. Maar 's nachts strooide een vijand zaad van onkruid daar overheen. Toen het graan opkwam en vrucht zette, kwam ook het onkruid te voorschijn. Meteen stonden de knechten klaar met de suggestie: Heer, zullen wij dat onkruid eruit trekken? Want het hoort er immers niet? Nee, zei de eigenaar, laat beide samen opgroeien tot de oogst, dan zal het koren worden binnengebracht in de schuur, maar het onkruid zal worden verbrand.

Bij deze gelijkenis ontvangen wij de uitleg van de Heiland Zelf: de akker is de wereld, het goede zaad zijn de kinderen van het Koninkrijk, het onkruid zijn de kinderen van de boze. Beide soorten mensen leven nu in zijn Koninkrijksgebied, zoals de akker begroeid werd door twee soorten gewas. Dat zal geen blijvende situatie zijn, maar wel *verbiedt de Heer ons op dit moment om het onkruid nu al uit de grond te trekken!* Die reactie zou (in onze ogen) de meest voor de hand liggende zijn, de meest Schriftuurlijke en de meest rechtvaardige. Want dat onkruid hoort daar niet, en wat heeft geloof met ongeloof gemeenschappelijk? Toch zegt de Heer: 'Laat beide samen opgroeien...' Dat is zijn wijs beleid.

Dat brengt voor ons heel concreet dit gevolg met zich mee, dat wij, wat wij ook zeggen en wat wij ook doen, in deze bedeling altijd genoeg zullen moeten nemen met *een gedeelde plaats*. Daarmee is het compromis een vast gegeven. Want overal in het Koninkrijk kom ik nu nog mensen tegen, die niet tot de burgers behoren. Uitroeien mag ik ze niet, integendeel, de Here geeft deze tijd om

velen tot bekering te brengen. Daarom mag ik ze ook niet ontvluchten, en dat zou ook niet kunnen want dan zou ik uit de wereld moeten gaan. Hier is maar één oplossing, en dat is ook de duidelijke bedoeling, namelijk dat wij met de mensen om ons heen één samenleving vormen. En als wij dat werkelijk doen, komen wij elkaar ook tegen in allerlei samenlevingsvormen, zoals in het bedrijfsleven, de politiek en ook in omroepland. Wij hebben als gelovigen geen eigen economie, geen eigen staatsbestuur en ook geen eigen zendmasten.

Maar waar blijft dan de antithese? Zo wordt mij voor de voeten geworpen. Wel, die antithese blijkt zonneklaar: koren is geen onkruid. Het heeft een heel andere oorsprong, een geheel andere toekomst en het is in alle opzichten een geheel ander gewas. Nooit mag dat verschil verdoezeld worden. We mogen met een ongelovige niet een ongelijk span vormen door een gemengd huwelijk aan te gaan. Er is geen levenseenheid mogelijk in en buiten Christus.

Echter, al kan die antithese tussen koren en onkruid nog zo duidelijk (en nog zo pijnlijk) zijn, dat neemt niet weg dat beide *samen* opgroeien op dezelfde akker tot de dag van de oogst, naar het wijs beleid van de Heer. Zodoende vormen we wél één *samenleving*, naar Christus' woord. De antithese houdt daarom niet in, dat wij op eigen houtje de andere mensen maar vast afwezig verklaren, of als dat niet lukt, delen van het Koninkrijk prijsgeven, omdat we daar niet de enigen zijn die wat ondernemen. Wij moeten principieel het compromis aanvaarden en daarmee leren leven. Daarmee is niet gezegd, dat elk compromis aanvaardbaar is. Want zeker als het gaat om geestelijke samenwerking in enig opzicht kan de afweging moeilijk zijn. Maar in het algemeen kan niet worden ontkend dat wij wel eens een compromis moeten sluiten. Dat is geen verloochening van Gods Woord, maar een luisteren daarnaar om het naar vermogen in praktijk te brengen. Want waar wij ook komen in Gods Rijksgebied, overal zullen wij verzuchten: wat is er veel ongeloof. En overal zullen wij geconfronteerd worden met de grenzen van onze mogelijkheden, in allerlei opzicht, omdat de meerderheid de dingen vaak anders wil. En toch zal dat nooit een excuus mogen zijn om ons uit de samenleving terug te trekken. Waarom niet? Omdat God met deze wereld nog niet klaar is. Hij is nog volop bezig mensen te redden. Daarom mogen wij ons ook niet gedragen alsof wij het wel gezien hebben hier op aarde, integendeel, 'gij zijt het zout der aarde' (Mat. 5 : 13). Zorg dan dat het zout zijn kracht niet verliest én begeef u onder de mensen. Zout immers roer je door heel de maaltijd heen, dan kom je het in iedere hap tegen. Zo is onze roeping en daarom willen wij bewust in alle delen van Christus' Koninkrijk aanwezig zijn. De akker is de *wereld*, niet alleen het kerkelijk erf. Overal zullen wij naar vermogen de Naam van onze Heiland hoog houden en daarom geven wij, om bij de concrete aanleiding te blijven, heel de omroepwereld niet zomaar prijs. Gigantische mogelijkheden liggen daar opgeslagen om mensen te bereiken met een of andere boodschap, via radio en televisie. Al wat belangrijk

is komt op de telcetekst. Moeten wij heel dat omroepbestel dan maar ongebruikt laten omdat we daar **onze** plaats zouden moeten delen met ongelovigen en met 'heilssoldaten en andere halleluja-applaudissanten' en met 'warkerkverwerpers en kinderdoop-ontkenners' (H.P. de Roos)? Eerlijk gezegd word ik een beetje verdrietig van het denigrerende in deze aanduidingen. Want hoe je ook over liet Leger des Heils en zo denkt, je praat over je naasten die God om je heen heeft gezet. En bovendien zijn dit naasten, die in de samenleving vaak voor dezelfde waarden zich inzetten als wij. **Ligt** het dan niet voor de hand, wanneer je de invloed van de radio en de televisie wilt aanwenden voor de zaak van Jezus Christus in dit land, dat je dan samenwerkt met hen die het dichtste bij je staan?

Nii zeg ik niet, dat ieder met mij diezelfde keus moet maken. Maar wel hoop ik dat nu de beschuldigingen zullen verdwijnen dat dit ongereformeerd zou zijn.

Organisaties, gereformeerd of niet?

Als in dit geheel de vraag wordt gesteld naar de waarde van onze gereformeerde organisaties, dan wil ik daar ronduit het antwoord op geven; die waarde is buitengewoon groot. Wij kunnen niet zonder een stuk gezamenlijke bezinning op onze plaats in de samenleving. Tal van vragen komen op ons af, ieder wordt met het ongeloof geconfronteerd op zijn of haar manier. Dan brengt de gemeenschap der heiligen met zich ineen, dat je elkaar onk daarin tot een hand en een voet bent. Leden van Christus' kerk weten zich juist voluit burgers van het Koninkrijk, in geloof begeren wij dat burgerschap ook waar te maken, ieder voor zich en allen sainen.

En laat ik hieraan met nadruk mogen toevoegen; tot die gereformeerde organisaties hebben wij een goed recht. Niemand behoort hei ons kwalijk te nemen wanneer wij als broeders en zusters in het geloof samen willen nadenken niet alleen over de inhoud van de Schrift, maar ook over haar doorwerking in de maatschappij. Zoals het volstrekt tot onze vrijheid behoort om een inannen- of vrouwenvereniging te bezoeken, zo ligt het in precies diezelfde lijn om samen ons te bezinnen op een gereformeerde inbreng in de politiek en waar dan ook. Wat dat betreft deel ik volledig de opvatting van drs. C.J. de Ruijter, dat dit gemeenschappelijk nadenken weer meer een plaats zou moeten krijgen in de gemeente. Een andere vraag is, of je daarvoor andere structuren nodig hebt, want naar mijn idee was dit van ouds af zo bedoeld. De gereformeerde organisaties zijn stuk voor stuk onder de kansel geboren. Alleen moeten we nu, iia zoveel jaren, constateren, dat war de persoonlijke betrokkenheid betreft het draagvlak van tal van activiteiten wel war smal geworden is. Maar verder laat ik dii nu rusten, omdat er pas over geschreven is.

Want nu is in geding, of je ook lid kunt worden van *niet*-gereformeerde organisaties. Moet je dat weigeren, wanneer je niet voor alles wat daar gebeurt verantwoordelijk wilt zijn?

Zo'n lidmaatschap heeft onze voorkeur niet, uiteraard.

maar weer moeten we zeggen: je hebt wel eens geen andere keus. Neem bijv. onze broeders en zusters in het zuiden. wat zouden zij daar graag mees mogelijkheden hebben voor gereformeerd onderwijs. Maar dat zit er gewoon niet in, omdat ze getalsmatig veel te gering zijn. Zodoende gaan er heel wat gereformeerde jongens en meisjes naar algemeen-christelijk onderwijs. Wie zou daar een kwaad woord van durven zeggen? Maar dan een stap verder: mogen die ouders dan ook lid worden van de schoolvereniging, die algemeen-christelijk is? Ik neem aan, dat de critici die ik in het begin geciteerd heb, hierop 'nee' zullen zeggen. Immers, dan verloochenen zij hun belijdenis en zo. En ik sprak ook iemand voor de telefoon, die me dat ronduit zei. Toch wordt in dit voorbeeld overduidelijk, wat voor een kans zij dan laten liggen. En dat niet alleen, die ouders zouden dan m.i. ook te kort schieten in hun roeping. Zij hebben immer beloofd, bij de doopvont, dat 7ij naar vermogen voor christelijk onderwijs zouden zorgen. Wat ligt er dan meer voor de hand, dan dat je als gereformeerde ouders massaal lid wordt van die schoolvereniging en naar vermogen gaat zorgen voor een gereformeerde inbreng? Dan spreek je op een gedeelde plaats, maar weei blij dat je die kans nog hebt! Ja, laten we daar dankbaar voor zijn, dat we nog mogen spreken en dat er nog naar ons geluisterd wordt.

Zo wordt duidelijk, dat het principe 'je mag alleen lid worden van een vereniging waar je voor alles verantwoordelijk kunt zijn' in de praktijk niet haalbaar is. Het is wel goed om hiernaar te streven, maar je kunt hier de gewetens niet aan binden. Eigenlijk is dit principe typisch perfectionistisch, want zo'n vereniging is er niet altijd in deze verdeelde maatschappij. Meer dan eens zul je genoeg moeten nemen met een inbreng naast die van allerlei anderen.

Nog een stap verder, en we ontdekken dat veel principiële stellingnames in de trant van 'alleen lid worden van een gereformeerde organisatie' staan of vallen bij de gratie van de *mogelijkheid* daartoe. Want hoe doen ze dat dan in andere landen? Hebben christenen altijd een eigen partij, een eigen krant, eigen maatschappelijke organisaties en noem maar op? De vraag stellen is haar beantwoorden: we zijn uniek bevoorrecht in Nederland, elders zijn deze mogelijkheden totaal niet aanwezig. Maar hoe kun je dan zo de gewetens hinden aan gereformeerde organisaties? Zeker, de zegeningen die wij van de Here ontvangen zullen wij zuinig bewaren en wij zullen ons rot het uiterste inzetten om onze georganiseerde gereformeerde inbreng in ons land te behouden. Maar de tijd kan ook hier aanbreken, dat die mogelijkheden minder worden. Hiervan zijn recente voorbeelden te noemen. De Driehoek heeft al een schot voor de boeg gehad wat het toekennen van subsidie betreft. Wij zijn erg voor gereformeerde hulpverlening, maar als dat nu niet meer kan vanwege de schaalvergroting bij de overheid? Hebben we dan geen enkele andere mogelijkheid meer?

In de politiek wordt regelmatig hardop gedacht over verhoging van de kiesdrempel, bijvoorbeeld naar 5%. Nog

steeds is dat niet gebeurd, maar wat doen we als **het** wel zo ver is?

Het Nederlands Dagblad heeft de vraag opgeworpen, of er in de redactie ook een plaats zou kunnen zijn voor een niet vrijgemaakt gereformeerde redacteur. Die vraag is uit de nood geboren. het wordt steeds moeilijker om met het beperkte abonnementenbestand de zaak financieel gezond te houden. Mei de benoeming van bijv. een christelijke gereformeerde redacteur **zouden ook** uit die kring lezers gewonnen kunnen worden.

Dit zijn serieuze vragen, die ons erg zullen bezighouden in de komende tijd. We kunnen er eenvoudig niet omheen. Maar laat zo'n gesprek toch niet gebeuren in een sfeer van wantrouwen en verdachtmakerij, alsof hier uitverkoop wordt gehouden van gereformeerde waarden. Er is toch niemand die **van** God de zegen kan eisen, dat al wat gereformeerd georganiseerd is altijd blijft bestaan? Laten we elkaar dan ook die voorwaarde niet stellen. God houdt zijn kerk in leven: uiteindelijk zal die belofte ook voor ons voldoende moeten zijn. Er zijn landen waar **onze** broeders en zusters niet anders weten.

B. Luiten

Prof J Kamphuis
Godsvrucht – een kracht
Antwoord aan de secularisatie

Een rode draad in **hedendaags** pastoraat: de strijd tegen secularisatie Prof Kamphuis beschrijft op praktische wijze de godsvrucht, ofwel de oefening van de christelijke deugden, als krachtig wapen in die strijd

88 pag., paperback. f 20.90

Ds. M.J.C. Blok
Je staat er niet alleen voor
De ongehuwde in de gemeente

De 'ongewild ongehuwde' hoort erbij Maar hoe gaat dat in de praktijk? Informatie over vele facetten van het ongehuwd-zijn vereenzaming, de seksualiteitsbeleving, het huwelijksbureau En natuurlijk het pastoraat

96 pag., paperback. f 11,50

Verkrijgbaar in de boekhandel

Ds. E.A. de Boer

**Absalom,
mijn zoon, mijn zoon!**

Een **dikke**, open brief aan jongeren en ouders tussen vervreemding en bekering, vreugde en verdriet Een lange predikant laat zijn hart spreken over kerkverlating en de vervreemding die daaraan vooraf gaat Kritisch en opbouwend Een goed cadeau!

184 pag., paperback, f 19.50

Verkrijgbaar in de boekhandel

VAN RIETSCHOTEN

BOEKHANDEL	KANTOORVAKHANDEL	KANTOORINRICHTING
Boekhandel Kantoorvakhandel Kantoorinrichting	Keizerswaard 8, Rotterdam Keizerswaard 73 Gebroken Meeldijk 123, Barendrecht	Tel. 010-4820488 Tel. 010-4821365 Tel. 01806-19744
Faxnr. 010-4793699, Rotterdam		Faxnr. 01806-21165, Barendrecht

Oosterbaan & Le Cointre b.v.
Postbus 25, 4460 AA GOES
tel. 01100 - 15591

TELEVISIE: VOEDEN WE KINDEREN OOK DAARBIJ OP?

Inleiding

Wet hoek *De wereld in huis* (drs. A.G. Knevel, 1991) heeft in het afgelopen jaar heel wat besprekingen en discussies op gang gebracht.

In verschillende artikelen en bijdragen werd geschreven over het gebruik van en het omgaan met het medium televisie, terwijl in meerdere kerkelijke gemeenten het een onderwerp is van bezinning en bespreking.

In de verslaggeving naar aanleiding van een symposium over het gebruik van de televisie op een studiedag van Evangelische Hogeschool werd geschreven over een *z  r dramatische* situatie (ND 3-12-1991).

Gesteld werd dat volgens drs. Knevel 'orthodox-christelijk Nederland massaal kijkt, zeer veel kijkt en ongelooflijk onkritisch kijkt'.

De vraag is wat je vervolgens daarmee doet. Lezen we deze uitspraak door er kennis van te nemen om vervolgens over te gaan tot de orde van de dag? Of zijn we bereid als christenen erover na te denken hoe wij ook ten aanzien van dit punt in deze wereld functioneren als geheiligden in Christus (1 Cor. 1 : 2)?

In dit artikel zullen we ons met name beperken tot een categorie die (helaas) ook veelvuldig gebruik maakt van het medium televisie, namelijk de jeugd.

Daarbij is het belangrijk om als ouders en opvoeders na te gaan welke plaats de televisie inneemt in onze gezinnen, wat ouders zelf ermee doen en wat zij hun kinderen al dan niet zelfstandig laten zien.

Dit vanwege het feit dat kinderen relatief veel tijd besteden aan t.v. kijken, er sprake is van verschillen in wat kinderen mogen zien, terwijl de invloed van televisie op kinderen aanzienlijk is.

Waar kijken kinderen naar en hoeveel tijd besteden ze eraan?

Kinderen kijken naar verschillende soorten programma's. Daarbij is het onderscheid niet te maken door ze in drie groepen in te delen, b.v. kinderen tot 4 jaar (peuters), kinderen die op basis- of het speciaal onderwijs (4-12 jaar) zitten en jeugd die het voortgezet onderwijs volgt (13-18 jaar).

Kinderen in bepaalde leeftijdsgroepen blijken naar verschillende soorten programma's te kijken. Dat bleek o.a. uit een onderzoek naar de meest bekeken programma's in het laatste kwartaal van 1990 (R. Kohnstamm, 1991). Uit dit onderzoek kwam naar voren dat kinderen over het

algemeen naar verschillende programma's keken. Zo bleek dat in het laatste kwartaal van 1990 bijna 50% van de kinderen tussen zes en acht jaar had gekeken naar de intocht van Sinterklaas. terwijl 4270 keek naar *Zeg 'ns M A*. Een bijna evengroot percentage keek naar *Kinderen voor kinderen*. Programma's die ook goed scoorden waren *Alfred J. Kwak* en *Meneer Kaktus*.

Uit datzelfde onderzoek kwam naar voren dat hij de groep van negen- tot twaalfjarigen andere programma's favoriet waren.

Bij de tien meest bekeken programma's kwam alleen het 'kinder'programma *Kinderen voor kinderen* voor, terwijl als meest favoriete programma uit de bus kwam Medisch Centrum West, waar meer dan 40% van deze groep kinderen naar keek. De overige uitzendingen waar deze groep het liefst naar keek waren allemaal programma's die gemaakt waren voor volwassenen.

Als we de verschillen nagaan tussen bovengenoemde groepen kinderen blijkt, dat het 'kijkpatroon' zich in de leeftijdscategorie van zes tot twaalf jaar aanzienlijk wijzigt.

Kinderen vanaf een jaar of negen blijken minder te kijken naar programma's die speciaal voor kinderen worden gemaakt. Ze zijn meer geïnteresseerd in programma's die in eerste instantie bedoeld zijn voor volwassenen.

Dit beeld wordt bevestigd als we nagaan welke onderwerpen in *Schooltv-Weekjournaal* worden aangeboden op vrijdagochtend.

Kinderen uit de hoogste groepen van het basisonderwijs vonden eenvoudiger onderwerpen te kinderechtig. Ze wilden juist meer weten over de belangrijke onderwerpen en gebeurtenissen in binnen- en buitenland die in verschillende programma's voor volwassenen, zoals het *Journaal*, aan de orde waren gesteld (Fortuin, 1987).

Dat de televisie in het leven van kinderen een belangrijke plaats vervult kan worden afgeleid uit de hoeveelheid tijd die wordt besteed aan het ernaar kijken.

Dat begint al op jonge leeftijd.

Gebleken is dat 13% van de eenjarige kinderen al de vaste gewoonte heeft 's avonds voor het slapen gaan t.v. te kijken. Bij tweejarigen bedroeg dit percentage 46%, terwijl bij kinderen van drie jaar 57% op dat tijdstip voor de buis zat (Olden, 1983).

Rond het derde levensjaar kijken kinderen al frequent naar bepaalde programma's, zoals *Sesamstraat*. Maar ze

genwoordig, met de komst van de kabeltelevisie en daarmee de kabelkrant, signaleer je ook dat een kabelkrant gedurende een groot deel van de dag aanstaat. Zo is de televisie al meer een **belangrijk** onderdeel geworden van het **gebeuren** in huis. Bovendien is het zo dat kinderen buiten de schooluren, te beginnen 's morgens vroeg, maar ook 's middags, programma's kunnen selecteren die in principe voor hen bedoeld zijn. Daarbij valt o.a. te denken aan *Kindernet* dat in veel gemeenten **ook** op de kabel zit.

Een ontwikkeling die ook op scholen valt te signaleren als blijkt dat kinderen 's morgens in de vertelkring veel vertellen over datgene wat ze 's morgens **hebben** gezien.

Dat **het belangrijk** is er oog voor te hebben waar kinderen naar kijken mag blijken uit het feit dat **men** kinderen vroeg in de avond, vanaf kwart over zes, naar drie verschillende programma's kan laten kijken die op Nederland 3 na elkaar worden uitgezonden: *Sesamstraat* (bedoeld voor 3-6 jarigen), het *Jeugdjournaal* en *Klokhuis*.

Deze programma's zijn echter bedoeld voor verschillende leeftijdsgroepen. Zo is een programma als het *Jeugdjournaal* volstrekt ongeschikt voor kinderen van 4 of 5 jaar. Het is namelijk bedoeld voor de leeftijdscategorie van 10 tot 13 jaar en dus niet geschikt voor jongere kinderen. Het gegeven dat de programma's 's avonds **achter** elkaar worden uitgezonden **tussen** 6 en 7 uur suggereert echter wel dat het bedoeld zou kunnen zijn voor een bepaalde leeftijdsgroep.

Uit cijfers blijkt dat Nederlandse kinderen per dag gemiddeld circa twee uur t.v. kijken. Dat is minder dan Amerikaanse kinderen. Maar met de komst van de kabeltelevisie is het aanbod **zo** groot geworden dat het niet onwaarschijnlijk is dat de tijd die eraan wordt **bested** in de laatste twee jaar wel **eens aanzienlijk** zou kunnen zijn toegenomen of zou kunnen toenemen als **we** het aanbod overzien.

Bovendien zou die tijd in de komende jaren nog meer kunnen toenemen, omdat met de **komst** van de commerciële **zenders** de strijd om de gunst van de kijker **tussen** de publieke omroepen en commerciële zenders alleen maar is toegenomen. Er wordt **van** alles aan wordt gedaan om ook het Jongere kijkerspubliek meer **aan** zich te binden.

Dat oproepen ook de jeugd willen trekken en niet alleen volwassenen, kan worden geïllustreerd door het gegeven dat de NOS ook is begonnen met uitzendingen voor kinderen op zaterdagmorgen als tegenhanger van *Telekids* op RTL-4.

Welke functie heeft het kijken naar televisie voor kinderen

Voor kinderen heeft de televisie verschillende functies.

De belangrijkste is de ontspanningsfunctie. Kinderen **kij**ken naar de t.v. om zich te vermaken en te ontspannen.

Nu is ontspanning ook voor kinderen belangrijk, maar het is zeer de vraag of we **als** ouders en opvoeders in dat opzicht veel gebruik van de televisie moeten maken. Of ge-

bruiken we dit medium **als** een zoethouder, zodat we van onze kinderen geen last **hebben**? Zodat ouders ongestoord hun gang kunnen gaan **met** de zaken die hen **bezig** houden. In dat opzicht is het **van** belang ook attent te zijn op wat er op kinderfeestjes meer dan eens gebeurt. Het komt namelijk voor dat het **partijtje** eruit bestaat dat kinderen van zeven uur tot half elf **bezig** gehouden worden door het draaien van een aantal videofilms. En als je kinderen later vraagt wat er werd vertoond, dan weten ze de eerste film al **niet** eenr meer goed na te vertellen. **omdat** de tweede film zoveel indruk had gemaakt (over een kickboks!).

Trouwens ook voor volwassienen is het **belangrijk** dat zij nadenken over datgene wat zij gedurende een avond tv-kijken consumeren. Misschien dat u eens de proef op de som sou kunnen **nemen** door een week lang op te schrijven wat u allemaal hebt gezien en welk soort programma's dat waren.

In de tweede plaats **lijkt** dat kinderen van televisie iets leren. Met andere woorden het medium heeft een informatieve functie. **Ze** krijgen, afgezien van het feit of ze die bedoeling hadden, informatie **aangereikt** waar ze iets van leren. Datgene wat ze zien kan een positieve invloed **hebben** (b.v. een sociale **vaardigheid** als vriendelijk zijn). Maar **ook** negatief gedrag (b.v. hoe je iemand kunt plagen) kan worden aangeleerd.

Hoewel we in de dagelijkse praktijk ook **geconfronteerd** worden met andere media, zoals krant, radio, video, boeken en computerprogramma's, blijkt **telkens** weer het medium televisie een belangrijke informatieve invloed heeft op kinderen.

Dat kwam onder andere naar voren bij het een overzicht over de invloed van de verschillende media dat Hooft en Thunissen (1980) publiceerden. Uit hun onderzoek bleek dat de **televisie** en de krant als hoogste scoorden voor wat betreft de informatieve functie.

Op de vraag: 'Van welk medium leer je het best?' bleek dat jeugd de televisie **vooral belangrijk** vond voor: het leren van dingen die je nog nooit hebt gedaan (38%), wat je later wilde worden (35%), wat je mooi en lelijk vindt (34%) en hoe andere mensen horen te zijn (32%).

De krant was vooral van belang als het ging over zaken als: wat je kan overkomen (36%), hoe je later geld kunt verdienen (41%), wat het verschil is tussen goed en verkeerd (37%) en wat er in de wereld gebeurt (59%).

In vergelijking met de twee genoemde media scoorden **qua** informatieve waarde het boek en de radio **aanmerkelijk** lager.

Daarnaast komt uit onderzoek naar voren (v.d. Voort, 1990) dat een derde belangrijke functie het sociale aspect is. Over programma's wordt met elkaar gesproken. Dat merk je b.v. **wanneer** je de gesprekken volgt nadat een programma is uitgezonden met een hoge kijkdichtheid. Ook kinderen doen daaraan mee. Zo is momenteel voor de oudere jeugd *Medisch Centrum West* een belangrijk gespreksonderwerp.

En als je als ouders ervoor heht gekozen dat programma niet op het scherm komt, word je regelmatig via de gesprekken die eigen kinderen (groep 7, 8) met kinderen uit de groep op school voeren wel gedwongen om er met je kinderen over door te spreken.

Wat is het effect van tv. kijken bij kinderen?

Over het effect van televisiekijken is al heel wat geschreven en gediscussieerd. De laatste jaren is een belangrijk aandachtspunt de invloed van de reclame, terwijl vooral over de invloed van geweld veel is geschreven. De opvattingen over de invloed van geweld variëren sterk. Ze lopen uiteen van 'het geweld neemt er door af' tot 'het wordt er door gestimuleerd'.

De meeste onderzoeken wijzen er op dat er wel degelijk een verband bestaat tussen televisiegeweld en agressie (bewust schade toebrengen aan een ander of aan zaken die van anderen zijn) door kinderen (Knevel, 1991 en v.d. Voon, 1990).

Soms zie je dat geweld op gedragsmatig niveau door kinderen wordt geïmiteerd. Maar ook is er invloed op het terrein van het gevoelsleven, terwijl in ieder geval bij kinderen ook op het terrein van het denken sprake is van invloeden.

Zo gebeurt het regelmatig dat kinderen bekende figuren uit programma's kortere of langere tijd imiteren (gedragsmatig niveau).

Maar ook kunnen sommige programma's kinderen dermate angstig maken dat ze wegkruipen achter de bank of er 's avonds niet van kunnen slapen (gevoelsmatig niveau). Je vraagt je trouwens wel eens af of volwassenen zich wel voldoende realiseren wat de invloed is van bepaalde beelden. Zoals b.v. bleek bij de Golf-oorlog in 1991 toen het gebeurde dat leerkrachten en kinderen overdag keken naar de extra 'Journaal-bulletins' over het verloop van de oorlog.

Op het terrein van het denken signaleer je dat kinderen zich soms vreemde voorstellingen kunnen vormen, zoals b.v. bleek tijdens dezelfde Golfoorlog.

Met name het afschieten van de Scud raketten door Irak leidde bij menig kind tot de reactie of die raketten ook bij ons terecht zouden kunnen komen. En waar baseerden ze dat op?

Wel op de maquettes en landkaarten die van het Midden-Oosten en Europa werden getoond. Volgens de mening van kinderen lagen de gebieden toch wel heel dicht bij elkaar en zo ontstond de angst dat de raketten ook in Nederland terecht zouden kunnen komen.

De effecten die we tot nu aangeven waren met name korte-termijn effecten. Maar ook op langere termijn zijn er invloeden op verschillende niveaus. Zoals b.v. het voorkomen kleine criminaliteit (stelen), minder fantasie in het spel, maar ook afstomping.

Met betrekking tot het laatste is een goed voorbeeld het verschil in beelden die in het *Jeugdjournaal* en het *Journaal* worden getoond. Terecht worden beelden in het *Jeugdjournaal* over het algemeen zorgvuldig geselecteerd.

De beelden in het *Journaal* over een bepaald onderwerp zijn soms veel aangrijpender en schokkender. Een opmerking van een basisschoolkind, dat het *Journaal* wel aan kan blijven, omdat 'hij er toch aan moet wennen en er wel tegen kan' duidt erop dat er al op jonge leeftijd sprake kan zijn van een zekere afstomping.

Dat programmamakers overtuigd zijn dat ze invloed hebben, kan worden geïllustreerd door de andere doelgroep die in de loop van de jaren tachtig werd gekozen door de redactie van het programma *Schooltv-weekjournaal*.

Door de redactie werd na een bepaalde periode gekozen zich te richten op een andere doelgroep, namelijk kinderen van 10-13 jaar (de hoogste groepen in het basisonderwijs). Dit nadat het programma tot op dat moment hield was voor 14-17 jarigen.

Een belangrijk motief om zich te richten op de jongere kinderen vormde een ontwikkelingspsychologisch gegeven, namelijk dat kinderen van 10-13 jaar meer open blijken te staan voor zaken van buitenaf. Dit in tegenstelling tot de 14-18 jarigen die hun mening vaak al hebben gevormd en in die fase moeilijk te beïnvloeden zijn. Met andere woorden de jongere groep kinderen is minder weerbaar, staat meer open voor andere zaken en meningen en is, om het negatief te formuleren, gemakkelijker te manipuleren (Fortuin, 1987).

De rol van de ouders

Nu we weten dat de invloed van televisie aanzienlijk is, is het belangrijk na te gaan wat de rol van de ouders is. Je zou mogen verwachten, dat wanneer kinderen naast ontspanning ook informatie opdoen en beïnvloed worden, ouders het belangrijk vinden om samen met de kinderen naar t.v. programma's te kijken en er samen over door te praten.

Uit verschillende onderzoeken komt echter naar voren dat kinderen het meest samen met broertjes en zusjes kijken en minder met hun ouders. Bovendien blijkt dat ouders minder mee gaan kijken naarmate kinderen ouder worden. Ook vraagt meer dan de helft van de basisschoolkinderen (56%) geen toestemming meer om te mogen gaan kijken. Een groot verschil zit er wel tussen kinderen uit jaargroep drie, waarvan 64% eerst toestemming vraagt, terwijl in groep 8 dat percentage 27% bedraagt (Olden, 1983).

Uit onderzoek blijkt, dat wanneer er samen gekeken wordt, er wel over de inhoud van de programma's en de reclames gesproken wordt. Het doorspreken vindt echter niet zozeer plaats met ouders als wel met vrienden en vriendinnen en dan met name over televisieseries (Olden, 1983).

Verontrustender is echter het gegeven dat ouders soms nauwelijks op hoogte zijn van wat kinderen zien.

Dat hield uit de gegevens van een onderzoek naar de kennis van ouders omtrent kinderprogramma's, zoals tekenfilms die op zaterdagmorgen waren uitgezonden (Oomkes, 1989).

Van de ondervraagde ouders hield dat slechts 8% zich

bemoeide met wat hun kinderen (tussen de 9 en 15 jaar) wilden zien. Met andere woorden, de andere kinderen konden zelf bepalen welk programma ze wilden kijken. Nog onthullender waren de cijfers over het percentage ouders dat wist aan te geven wat de inhoud van de programma's was. *Zeventig procent* van de ouders had die programma's nog nooit gezien en wist ook niet waar de kinderen naar hadden gekeken. De enige mogelijkheid om er achter te komen was achteraf een gesprek met de kinderen aan te knopen.

Hoewel we misschien geneigd zullen zijn deze cijfers te vertalen naar de Amerikaanse situatie, zou het ook wel eens zo kunnen zijn dat de Nederlandse situatie momenteel niet wezenlijk anders is.

In hoeveel gezinnen blijkt niet dat de volgende omschrijving van toepassing is. Vader en moeder slapen uit op zaterdagmorgen, want die hebben een drukke werkweek achter de rug. De kinderen gaan 's morgens vroeg naar beneden en stemmen af op RTL-4 om te kijken naar *Telekids* en op die manier worden zoet gehouden.

Bovendien is het naar ons idee een zorgelijke ontwikkeling dat in steeds meer gezinnen de tweede televisie een plaats gaat krijgen. Als blijkt dat de interesses verschillen of wanneer er visite komt kan toch worden gekeken door naar een ander vertrek te gaan. Een situatie die niet fictief is, maar realiteit als we signaleren dat zelfs basisschoolkinderen al een t.v. op hun kamer hebben staan en zelf mogen bepalen wanneer en wat ze gaan zien.

Bij dit alles is het niet alleen belangrijk wat ouders hun kinderen toestaan, maar ook wat ouders zelf doen. Hoe staat het met hun eigen 'kijkgedrag', wat staan zij toe, wat mogen kinderen zien, wie bepaalt wanneer en wat gezien mag worden?

De vraag die terecht gesteld zou kunnen worden is deze of de algemene cijfers die we noemden ook gelden voor de gereformeerde jeugd. We hebben de indruk wanneer je luistert naar kinderen en hoort waarover kinderen met elkaar spreken dat in veel opzichten het 'kijkpatroon' van christenen niet veel anders lijkt te zijn dan voor de doorsnee Nederlander. Misschien vormt een uitzondering dat men per definitie niet kijkt of luistert naar de VPRO. Maar voor het overige zijn programma's die in een hoge kijkdichtheid hebben ook 'in' onder gereformeerde kinderen en volwassenen.

Zelfs dusdanig dat het voorkomt tijdens huisbezoeken van ambtsdragers dat een videorecorder 'aanslaat' om half negen. Er wordt dan, zo blijkt, een aflevering uit een bekende serie opgenomen, omdat men die uitzending niet wil missen. Terwijl het gedrag van personen in de serie haaks staat op het gedrag dat de Here van ons vraagt, b.v. op het terrein van het zevende of negende gebod en ook niet overeenstemt met het thema dat tijdens het huisbezoek aan de orde was.

Regels in de omgang

Reeds eerder is gewezen erop geweest dat het belangrijk

is in een gereformeerd gezin vaste regels te hanteren (Folkers, 1989). Ook mevr. E.W. Schaeffer-de Wal (1989) geeft in dit opzicht aan dat het belangrijk is dat ouders zich bewust te zijn van de opvoedingstaak die ze van de Here hebben ontvangen.

Adviezen waar we ons van harte bij aansluiten, terwijl we een aantal adviezen willen accentueren. Bovendien voegen we een aantal toe.

- Laat opvoeders eens kritisch zichzelf analyseren door na te gaan waarom zij een bepaald programma zien, welke functie een programma voor hen heeft en in hoeverre zij daarmee een voorbeeld zijn voor de kinderen.

In de laatste decennia heeft de televisie immers een heel andere plaats binnen het gezin gekregen. Als ouders dan ook willen dat hun kinderen bewuste en kritische kijkers worden, zullen ze zelf het goede voorbeeld moeten geven. Opvoeders die kritiekloos een hele avond kijken – en daarbij ook nog het liefst overschakelen van het ene amusementsprogramma naar het andere – mogen van hun eigen kinderen niet verwachten dat zij wel kritisch en gericht gaan kijken. Ouders zijn en blijven in dat opzicht het belangrijkste voorbeeld voor hun kinderen.

Daarbij is het van belang om je als opvoeder elke dag te realiseren dat bij het laten dopen van de kinderen de belofte is afgelegd dat de kinderen naar vermogen zullen worden onderwezen in de leer van het Oude en Nieuwe Testament enz. Wat komt daarvan terecht als we zelf – en de kinderen in ons spoor – klakkeloos en kritiekloos naar de televisie kijken? Daarom is het belangrijk om niet alleen met de jeugd op school en in het catechisatielokaal te spreken over dat wat kinderen zien. Het is het daarnaast van minstens evengroot belang om als ouders onderling en in de gezinnen als ouders met kinderen te gaan praten over datgene waar wel en niet naar gekeken wordt.

Wijk- of contactavonden kunnen ook een goed startpunt vormen voor een stuk bezinning.

Kinderen zijn namelijk op weg naar zelfstandigheid. In dat proces neemt in onze tijd ook de televisie opvoeding – als dit medium in onze huiskamer staat – een voorname plaats in.

Kinderen en opgroeiende jeugd bezitten die zelfstandigheid nog niet hoezeer ze zelf ook overtuigd zijn van het tegendeel. Leiding en sturing door voorbeeldgedrag van opvoeders en spreken met elkaar is van essentieel belang.

- Laat als ouders zien dat je kind van groter belang is dan de televisie. Als er een programma aanstaat en het is de afgesproken tijd voor een kind om naar bed te gaan, laat dan zien dat ook een ouder afstand kan nemen en breng het kind naar bed, praat met hem of haar en neem daarvoor de tijd. Hoe belangrijk is ook niet het persoonlijk napraten over 'alledaagse' dingen die de afgelopen dag gebeurd zijn en die kinderen bezig houden.

Laat ouders er met elkaar over gaan praten op verenigingen en/of bijbelstudieclubs of in andere verbanden waar wel et i niet naar gekeken wordt. Niet om elkaar te veroordelen, maar wel om de discussie op gang te brengen en samen verder te komen. Daarbij dient men zich niet te beperken tot algemeenheden. Er moet worden nagegaan waarom men voor een bepaald programma kiest, wat het goede er in is en wat er in is af te keuren (welke concrete zonden erin worden gedaan). Vervolgens dient bovendien nog de vraag te worden beantwoord of het betreffende programma wel of niet geschikt is voor kinderen. Daarbij mag niet het eind van alle tegenspraak zijn dat we, in een beroep op onze christelijke vrijheid, ons niets van andere broeders en zusters aantrekken en toch onze eigen gang gaan. We dienen ook in dit opzicht elkaar immers tot steun te zijn, omdat we ons als christenen naar de wereld toe dienen te onderscheiden (vgl. Efeziërs 4 : 17 e.v.).

Begeleid het tv-kijken van kinderen. Praat er in het hen over. Kinderen zijn geen passieve consumenten, maar hebben vaak behoefte om over datgene wat ze hebben gezien door te spreken. Dat is onder andere gebleken bij het beluisteren dat werd ingesteld door de redactie van het *Schooltv-weekjournaal*. Na iedere uitzending van dit programma wordt door kinderen in ruime mate gebruik gemaakt van het feit dat ze vragen kunnen stellen aan de presentatoren en de speciale gast.

Dat napraten is zinvol in programma's waarbij nieuwe informatie wordt opgedaan en kinderen een leerervaring opdoen of waarbij ze bepaalde gevoelens hebben. Zoals b.v. bij *EO-kinderkrant*, *Het kleine huis op de prairie* en *Flying Doctors*.

Spreek in het gezin af dat niemand (dus ook de ouders niet!) even alle stations 'afloopt'. Spreek met elkaar af dat eerst in de programmagids of in het dagblad wordt gekeken wat men gaat zien.

Beperk het tv-kijken tot een maximum per dag. Dat geldt niet alleen voor kinderen, maar het zou ook voor volwassenen zinvol kunnen zijn om zich in dit opzicht beperkingen op te leggen. Voor kinderen komt daar bij dat het gezond is dat ze spelen, actief bezig zijn met het onderzoeken van dingen en samen met vrienden of vriendinnen spelen. Dat is een goede basis voor een gezonde ontwikkeling van hun lichamelijke gezondheid en het leren omgaan in het andere kinderen en het leren toepassen van begrippen. Bovendien worden bij het spelen meer functies (motoriek, kijken, horen enz.) geoefend dan bij het kijken naar de televisie.

Maak er een stelregel van dat, indien kinderen t.v. kijken, één van de beide ouders zoveel mogelijk meekijkt.

In ieder geval geldt deze regel voor kinderen tot circa 13 jaar. Maar ook hoven deze leeftijd is het van groot belang goed in de gaten te houden wat jongeren zien, zoals b.v. *Super Channel* (kanaal) en *Countdown* (programma).

Lukt dit samen kijken niet of slechts ten dele, stel u dan in ieder geval op de hoogte van de inhoud van programma's, zodat u er achteraf over kunt spreken.

- Schaf een goede programmagids aan en maak daarvan gebruik! Het is belangrijk om van te voren na te gaan naar welk programma gekeken wordt. Welke omroep zendt het uit en wat is de inhoud? Daarbij is belangrijk de vraag voor welke leeftijdsgroep een bepaald programma geschikt is.
- Het is van groot belang een bewuste keuze te maken welke kanalen er in het geheugen van het televisietoestel worden gezet. Ook al worden er 20 zenders aangeboden dan betekent dat nog niet dat alle zenders direct beschikbaar moeten zijn en moeten worden opgenomen in het geheugen.
- Wees bedacht op de gevaren van televisieseries. Er zijn gezinnen waar men om uiteenlopende redenen niet meer naar series kijkt. Men is van oordeel dat die de mensen teveel hinden op vaste tijden en dat er veel tijd verloren gaat. En dan mogen de thema's die worden aangesneden misschien wel actueel zijn. Maar vaak is er ook sprake van normvervalsing. Verschillende geboden van de Here worden overtreden.
- Indien er thuis een videorecorder aanwezig is, is het te overwegen in hoeverre daar niet nuttig gebruik van zou kunnen worden gemaakt. Bijvoorbeeld door af te spreken dat programma's die in de week worden uitgezonden op tijden dat er huiswerk moet worden gemaakt worden opgenomen. De opgenomen programma's kunnen dan op de vrijdagavond en/of de zaterdagavond worden bekeken.

A. Nicolai

Literatuur.

- H. Fortuin, *Jeugd, School en Wereld*, nr. 7, 1987.
H. Folkers, *De Reformatie*, jaargang 65/5, november 1989.
M. Hooft en E. Thunisse, *Kinderen en massamedia*, Amsterdam 1980.
A.G. Knevel, *De wereld in huis*, Kampen 1991.
R. Kohnstamm, *Tijdschrift voor Psychologie*, oktober 1991.
H. Olden, *Kinderen en televisie kijken*, Den Bosch 1983.
C. Oomkes, *Communicatieleer De effecten van massacommunicatie*, Meppel 1989.
E.W. Schaeffer-de Wal, *Rondom het Woord*, nr. 2, 1988.
T. van der Voort, *De invloed van televisiegeweld*, Amsterdam 1990.

WIE VOELT ZICH GEROEPEN? II (slot)

Diaconale hulpverlening

In het vorige artikel gaf ik een beschrijving van de activiteiten welke in Groningen-Zuid werden ontplooid in het kader van 'het jaar van het ambt'. Daaruit bleek dat er nog heel wat zaken rondom de verhouding ambt en gemeente zijn om verder over na te denken. Ik schreef toen dat ik in een apart artikel op het onderdeel ambt en diaconaat wilde terugkomen. In dit artikel wil ik dan ook een paar algemene opmerkingen maken ten aanzien van het diaconaat om vervolgens een diaconaal hulpverleningsmodel te presenteren als handreiking om hier verder over door te denken.

Huidige situatie

De discussie rondom de diaconale hulpverlening door diakniën en gemeente is zo langzamerhand al heel wat jaren gaande. Maat om nu te zeggen dat we er zo ongeveer uit zijn, is wel teveel van het goede. Steeds blijkt dat veel diakenen (en ook gemeenteleden) nog niet goed uit de voeten kunnen niet de realisatie van dit ambtelijk werk. Dit mag blijken uit de literatuur zoals die op dit punt onder ons verrijkt, maar ook tijdens de cursus 'Ambt en Gemeente' werd dit duidelijk. Eveneens bleek dit toen ik een inleiding voor de diakenen van de classis Groningen hield over het onderwerp 'Diakenen en de Verre Naasten'. Discussies binnen de eigen kerkeraad bevestigden dit nogmaals. Kortom, ondanks het gegeven dat er op landelijk (macro) niveau reeds veel is en wordt gedaan rondom het diakenambt/diaconale hulp (Generale Deputaten, CDC, TC-Kitnepen. Dienst, etc.), blijkt toch steeds weer dat ei. op lokaal (micro) niveau veel moeite, onduidelijkheden, onzekerheden, etc. zijn ten aanzien van de uitvoering ervan.

Diaconale attitude

Nu heb ik geenszins de illusie dat dit me? her schrijven van dit artikel zal zijn opgelost. Althans niet de moeite en de onzekerheden. Sterker nog, ik meen dat moeite en onzekerheden inherent zijn aan diaconale hulpverlening. Moeite, omdat voortdurend opnieuw een taxatie gedaan

zal moeten worden ten aanzien van de problemen waarvoor hulp noodzakelijk is: wat is het probleem, in welke mate is dat een diaconaal probleem, welke soort hulp willen we bieden: structureel of incidenteel, is de diaconale hulp symptoombestrijdend of probleemoplossend, etc. Onzekerheden, omdat we nooit zullen weten welk probleem morgen op onze weg zal worden geplaatst, omdat we heel moeilijk kunnen inschatten wat bijv. bepaalde overheidsmaatregelen voor effect kunnen hebben op diaconale hulp, omdat we niet kunnen voorzien welke internationale ontwikkelingen ertoe zullen leiden dat onze hulp zal worden gevraagd, omdat we geen 'ijking' hebben aan de hand waarvan we kunnen vaststellen of we het goed hebben gedaan, etc.

Er zijn inmiddels nogal wat diaconiën die in verband hiermee beleidsplannen hebben ontworpen (en van anderen hebben overgeschreven). Op zichzelf lijkt me dit een goede zaak. Op een dergelijke manier kun je met elkaar eens intensief en op een gestructureerde manier gaan nadenken. Je zou op een dergelijke manier zelfs een meerjarenplan kunnen ontwikkelen. Voor zover ik van deze plannen kennis heb genomen, staan hier m.i. ook heel positieve zaken in die het diaconale denken verder kunnen helpen. Alleen... wat is het netto-effect na een uitvoerige beleidsplan-discussie? In hoeverre is het überhaupt mogelijk om de bovenvermelde moeite en onzekerheden beleidsplangewijs vast te leggen in de richting van het dagelijks uitvoeringsniveau! Wat we kunnen vastleggen zijn de zaken die jaarlijks en structureel steeds weer de diaconale aandacht vragen (fin. ondersteuning in eigen gemeente. Driehoek, Dit Koningskind. DYN. etc.). Wat we ook kunnen vastleggen is de besteding van de over het algemeen veel te hoge buffersaldi, zij het totdat deze zijn uitgeklopt tot een aanvaardbaar niveau.

Wellicht dat er meer zaken te noemen zijn zoals het adopteren van bepaalde projecten, etc. Met andere woorden: een deel van de diaconale gelden zal op basis van een (meerjaren) begroting kunnen worden vastgelegd, en dat is een goede zaak. Echter dit mag er m.i. niet toe leiden dat met het vastleggen van de bestemming van diaconale gelden en activiteiten, de (financiële) ruimte voor andere zaken is opgeconsumeerd. Want dat zou betekenen dat we één van de karakteristieken van het diaconaat, nl. het flexibel kunnen inspelen op problemen zoals die zich op dat moment aan ons voordoen, laten vallen.

De uitoefening van de dienst der barmhartigheid is pri-

mair cci taak van de gemeente, (be)gclid door diakenen. Dit vraagt een open oog en een flexibele houding voor de omstandigheden van mijn naaste ten aanzien van zijn/haar problemen die zich steeds in wisselende tijden en in wisselende situaties voordoen. Dat betekent dat voor een belangrijk deel niet is vast te leggen, aan welke nood tegemoet gekomen dient te worden. De diaconale activiteiten zullen dus steeds wisselend zijn, afhankelijk van de hulp die geboden moet worden en de mensen ten aanzien van wie dat het geval is.

Ik zou in dit verband dan ook willen spreken over een diaconaal houdingsaspect. Een diaconale attitude waarbij moeiten en onzekerheden als inherent aan het diaconaat worden beschouwd. Daarmee hebben we de moeiten van de uitvoering van het diaconaat aan-sich niet opgelost. Gelet op het bovenstaande zal dit in zekere zin ook nooit kunnen. Echter hierdoor ontstaat m.i. wel meer duidelijkheid. Het diaconaat vraagt om een bepaalde instelling en om een bepaald gedrag. Een instelling waarbij je op een creatieve manier kunt omgaan met de vele moeiten en onzekerheden zoals die zich bij diaconale arbeid zullen voordoen.

Taken en doelen

Een doel wordt omschreven als: datgene wat men zich voorstelt te bereiken. Een taak als: een werk dat aan iemand is opgelegd. (Reide definities uit *Verklarend Woordenboek* Koenen/Endepols.) Passen we dit toe op diaconaal werk, dan kunnen we het zo formuleren: wat wil je bereiken, en welke actie is daarvoor nodig.

Een moeilijkheid die zich dan eveneens voordoet in het diaconaat, is dat aangegeven taken vaak impliciete doelen zijn, en dat wat als doel wordt genoemd, evenzogoed als taak kan worden opgevat. Om hier meer duidelijkheid in te krijgen moeten we scherp blijven onderscheiden.

Doelen zijn situaties, omstandigheden, gedragshoudingen, enz., die we willen verwirkelijken. Taken laten zich kenmerken door de werkwoordsvorm waarin ze zijn omschreven; je moet iets doen, een bepaalde handeling uitvoeren.

Ik wil een poging doen om het bevestigingsformulier op deze zaken te analyseren.

Doelen van het diaconaat

Als doelgerichte noties komen dan de volgende zaken naar voren: 'niemand mag gebrek hebben in de gemeente'. 'gastvrijheid, offervaardigheid en barmhartigheid zijn noodzakelijk in het oog op de zwakken, de hulpbehoevenden, de zieken, de eenzamen en de armen', 'de gemeenschap die de Heilige Geest in de gemeente werkt moet zichtbaar worden' en 'er zal een toename zijn in liefde tot elkaar en tot alle mensen'.

Hier zullen we ons dus op moeten richten in ons diaconaal werk. Deze noties in één zin samenvattend, zou het volgende kunnen opleveren: de gemeente, als kerk van Christus, is het voor iedereen zichtbare geheel van mensen waarbinnen niemand iets tekort komt en van waaruit

anderen, naar dat dit mogelijk is, hulp ontvangen, gebaseerd op een zorgzame en liefdevolle houding tot de medemens. Zo zouden we dus het uiteindelijke doel van het diaconaal kunnen omschrijven. In de gemeente komt per definitie niemand tekort en derden worden naar vermogen geholpen. Welnu, deze gemeente kwamen we ook al tegen in Handelingen 4: 32-37.

Echter, daarmee zijn we er nog niet uit. Willen we het diaconaat werkelijk 'handen en voeten' geven, dat zullen 'de armen', 'de behoeftigen', 'de zwakken', e.d. nader omschreven moeten worden, evenals de situaties die we daarbij willen bereiken. Doen we liet niet, dan lopen we het grote risico dat deze begrippen als abstracte grootheden gaan functioneren die aan erosie onderhevig zijn. Want dan hebben we in onze huidige maatschappij immers geen armen en geen behoeftigen meer? Dan ook ontstaat 'vluchtgedrag' van denken en gemeentelieden.

Ik meen dat ~~het~~ daarom nodig is dat (sub)doelen en doelgroepen m.b.t. het diaconaat een concrete omschrijving krijgen. In relatie tot het hierboven geformuleerde uiteindelijke doel, lijkt het me goed om doelen en doelgroepen relatief klein en hanteerbaar te houden, op een zodanige manier dat alle betrokkenen zicht houden op het 'eindproduct'. Ik zou daarbij willen pleiten voor een projectmatige aanpak. Het voert helaas te ver om hier in detail op in te gaan.

Taken van het diaconaat

Als we op een dergelijke wijze een betere kijk hebben verkregen op de doelstellingen van het diaconaat, dan kunnen we vervolgens ook de taken van het diaconaat in beeld brengen. Ook hiertoe analyseren we eerst weer het bevestigingsformulier.

Als taakstellende noties kunnen we de volgende noemen: 'toerusten tot dienstbetoon en opbouw van het lichaam van Christus' (begin van alle bevestigingsformulieren en voor alle ambtsdragers geldend), 'uitdelen naar behoefte', 'zorgen voor een goede voortgang van het onderling dienstbetoon', 'middels huisbezoek op de hoogte komen van de moeiten', 'gemeentelieden opwekken tot hulpgeven', 'giften innen, beheren en uitdelen', 'bemoediging en vertroosting bieden aan gemeentelieden die liefdegaven ontvangen' en 'een goed voorbeeld zijn van het dienstbetoon waartoe Christus roept'. We zien dat al deze noties gekarakteriseerd worden door een werkwoord. Het zijn dus activiteiten die er op gericht moeten zijn om een bepaald doel te bereiken. Daarom is het ook noodzakelijk doelen en activiteiten van het diaconaat op elkaar te betrekken en in een onderling logisch verband tot elkaar te zetten. Zo kan ook gewerkt worden aan een effectieve en efficiënte uitoefening van het diaconaat. Samengevat zouden we de taakstelling van het diaconaat als volgt kunnen omschrijven: het opsporen en bestrijden van de (materiële en immateriële) nood zoals die zich manifesteert binnen en buiten de gemeente, waarbij gemeentelieden geactiveerd worden tot hulpvaardig handelen en waarbij de diakenen een voorbeeldfunctie hebben. Of nog

korter gezegd: de uitoefening van de dienst der barmhertigheid.

Willen we dit goed doen, dan zijn we genoodzaakt om de ellende en de moeiten die we tegenkomen op onze weg, steeds opnieuw concreet te maken zowel ten aanzien van mensen die in deze omstandigheden verkeren alsook ten aanzien van onszelf om ons aan hen als naaste te betonen.

Diaconaal hulpverleningsmodel

Tot besluit van dit artikel wil ik graag een 'langs-loop-model' presenteren, waarvan ik de indruk heb dat het ons kan helpen om aan de hand van één A4-tje, stapsgewijs te gaan bepalen hoe en waar we diaconale hulp willen verstrekken. Als eerste stap zullen we de hulpvraag moeten concretiseren. Daarbij gaat het om een juiste beeldvorming naar twee kanten: a. de omstandigheden waarin de hulpvrager zich bevindt, de noodzaak van de hulp en de soort hulp die geboden moet worden, en b. de wijze waar-

op wij ons als hulpgevers zullen opstellen. De tweede stap is het formuleren van vragen en antwoorden die gedetailleerder op de situatie ingaan. De in dit tweede kaartje opgenomen vragen kunnen uiteraard aangevuld worden met meerdere, al naai gelang de noodzaak zich hiertoe voordoet.

Na deze beide stappen, bepalen we of de te geven hulp structureel, dan wel incidenteel is. Uit wat (niet-representatieve) onderzoekjes is ine gebleken dat de verhouding tussen deze beide in veel gevallen 80/20 is; maar dit is iets wat iedere diaconie voor zichzelf kan vastleggen. Structurele hulp kan vervolgens verstrekt worden in Nederland of daarbuiten. In beide gevallen is het principe aangehouden dat eerst 'huisgenoten', vervolgens 'die daaraan verwant' zijn en tenslotte 'anderen' worden geholpen. Incidentele hulp is verdeeld in noodhulp en resterende hulp, zowel in Nederland als in het buitenland. Ook hierbij wordt uitgegaan van: eerst geloofsgenoten en

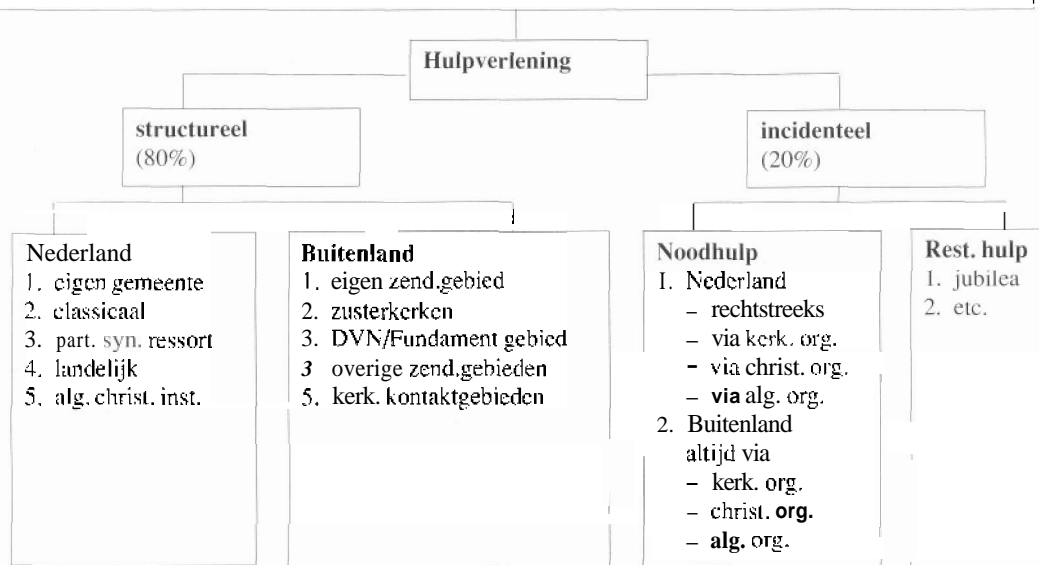
DIACONAAL HULPVERLENINGSMODEL

Definitie diakonale arbeid:

Diakonale arbeid is het steeds weer opnieuw concreet maken van de problemen die we op onze weg tegenkomen en daarbij hulp bieden m.b.t. hen die in deze omstandigheden verkeren en m.b.t. ons die onszelf aan hen als naaste betonen.

De volgende vragen dienen steeds te worden gesteld:

- * wat is het doel van de hulpverlening?
- * hoe wordt hierbij de gemeente geactiveerd?
- * is de hulp gericht op de oplossing van het probleem?
- * hoelang dient er te worden geholpen?
- * op welke wijze komt de hulp op de juiste plaats?
- * is nog andere hulp dan geld en goederen nodig?

Uitgangspunten bij hulpverlening in het buitenland:

- * Er dient een relatie te zijn tussen diaconale inspanning en de verkondiging van het Evangelie.
- * Christus' naam moet aan de hulpverlening verbonden kunnen worden, om zo God de eer te kunnen geven die Hem daarbij toekomt.
- * De hulpverlening moet strekken tot opbouw van Gods gemeente en tot ontwikkeling van de geholpen om als mens Gods te kunnen leven.

daarna derden. Voor het buitenland is aangegeven dat de hulp altijd verstrekt moet worden via bekende en erkende organisaties. De argumenten daarvoor mag ik als bekettid veronderstellen.

Tenslotte worden in het onderste kadertje nog een aantal uitgangspunten geformuleerd zoals ze zijn omschreven dooi' prof. Trimp in *Dienst* jrg. 39/4 waarin hij een verhandeling gaf ten aanzien van diaconale hulp in buitenlandse situaties. Een christelijke diaconale hulpverlening zal hieraan moeten voldoen.

Het model richt zich voornamelijk op de vervulling van de randvoorwaarden die nodig zijn voor diaconale hulpverlening. Het neemt geen enkele beslissing van welke diaconie dan ook over. Het is bedoeld als een wegwijzer. Zonder nu steeds weer terug te moeten gaan naar bladzijde X van het diaconaal beleidsplan, is het mogelijk aan de hand van dit model te bepalen op welke wijze we diaconale hulp willen geven.

Ik hoop in dit artikel een bijdrage te hebben geleverd aan de discussie rondom het diaconaat zoals we daar willen bij betrokken zijn.

Ko Sesier

PERSCHOUW

In ons blad van 30 november '91 gaven we door, wat ds. L. Douw over de preekvoorziening schreef. We geven nu ook een tweede artikel van hem door. Het staat in het *Kerkblad voor het midden* d.d. 4.1.'92.

Nog eens: rond de preekvoorziening

Reacties

Het onderwerp 'Hond de preekvoorziening' in dit Kerkblad van 2 november j.l. heeft nogal wat losgemaakt.

De Persschouw van *De Reformatie* bracht het grootste gedeelte van het artikel onder de aandacht van de lezers.

De reductie Kerkelijk Leven van het *Nederlands Dagblad* nam de kern van het artikel al eerder over. Later werd in de rubriek Signalement er nog eens op teruggekomen. Het verzoek van een noordelijke collega aan mijn adres om als een snort coördinator op te treden oin ioi vaststelling van landelijke spelregels te konieii werd gememoreerd. En in de lijn daarvan mijn verzoek aan preekvoorzieners en predikanten om – wanneer zij liet met de grnte lijnen van mijn voorstel eeni waren – mij eventuele wijzigingsvoorstellen te doen toekomen.

Uit het hele land kwamen dan ook schriftelijke en telefonische reacties. Blijkbaar is het een zaak die lééft in de kerken.

Omdat iic van tteier dan één kant gevraagd is als coördinator op ie treden, wil ik in liet laatste nummer van ons Kerkblad van dit jaar daartoe een poging wagen.

Waar ging het over?

Voor hci die liet tot nu toe niet volgden of wie het niet meer helder voor de peest staat ccti korte samenvatting.

Ik stelde dat de 'jacht' op predikanten die in één of meer diensten elders willen voorgaan steeds vroeger begint. Heel wat telefoontjes worden voor niets gepleegd. Irritaties over en weer. De preekverdeling is op die manier vaak willekeurig, onbillijk en oneconomisch.

Wat is daar aan te doen?

Ik stelde voor dat preekvoorzieners en predikanten zich aan enkele vuistregels zouden houden – ern soort erecode.

En wel als volgt:

a. Vóór 1 september van een bepaald jaar worden door de preekvoorzieners geen preekverzoeken gedaan met het oog op het volgend jaar en ook geen preekbeurten roegezegd door predikanten.

b. De eerste week van september worden alleen predikanten uit de eigen regio (classis en geografisch dichtbij gelegen gebied) benaderd en de betreffende predikanten geven aan die verzoeken voorrang.

c. Vanaf de tweede week van september bellen de preekvoorzieners naar buiten de regio om de nog open gaatjes zo mogelijk ingevuld te krijgen.

De predikanten houden vanaf het begin wél één of meer zondagen in reserve – met name vooi de zomervakantie – oin vacante herken in gebieden met weinig predikanten te helpen.

Binnen dit raam noemde ik nog een alternatief waarop ik straks terugkom. Zoals gezegd zijn er heel wat reacties gekomen. Ik kan niet alles noemen. Maar mag ik hici ieder die reageerde daarvoor hartelijk dank zeggen?!

Niemand ontkennde dat een betere regeling gewenst en nodig is. Men schreef o.a.: 'uit het hart gegrepen', 'met grote instemming gelezen', 'een goed idee om de preekvoorziening te saneren'. Verder: niemand wilde de datum (1 september) waarop met de preekvoorziening voor het volgend jaar begonnen wordt, vroeger stellen. Wel: later.

Ik geef enkele motieven door die – met name door predikanten – genoemd werden.

Een collega uit Friesland: 'Vlak na de vakantie zijn de data van kerkeraadsvergaderingen, wijkavonden, verenigingen, conferenties etc. nog niet vastgesteld. Ik heb nog geen overzicht in mijn agenda waarmee ik ook mijn vakantie en 'vrije' zondagen wil vaststellen. Daarom beter: 1 oktober.

Een Groningse collega schreef: 'm.i. is 1 september als startdatum te vroeg. Er zijn nogal wat predikanten die net als wij hier in X, samen een rooster moeten opstellen; dat lukt niet altijd voor die datum, 1 oktober lijkt me dan beter. Wanneer iedereen zich aan de spelregels houdt is het voor de preekvoorzieners niet erg als de datum wat later valt.'

Een predikant uit de regio: 'mijn idee is dat preekafspraken minimaal per half jaar gemaakt worden. Ideaal lijkt mij dat men dergelijke dingen zou kunnen verplaatsen naar begin november en begin mei. Voor november pleit m.i. dat dit een termijn is waarop je niet direct na je zomervakantie hoeft te gaan denken aan je vakantie van het volgend jaar en voor mei dat je dan wat meer rust hebt om de zaken te verdelen.'

Een andere collega: 'Is die datum (1 sept.) niet wat rijkelijk vroeg? Is het nog nodig wanneer ieder (bedoeld is blijkbaar: iedere preekvoorzieners, L.D.) weet dat niemand hem vóór zal zijn, om zo tijdig te beginnen? Naar mijn idee zou het geen bezwaar zijn om 1 oktober als begindatum te nemen.'

Nog meer collega's schreven of spraken in dezelfde zin.

Iemand uit het westen die al meer dan 15 jaar de preekvoorziening regelt geeft als zijn ervaring dat de datum voor het maken van afspraken varieert van 6/9, 1/10, 15/10 tot 1/1.

Vuistregel of erecode

Na alle – ook hier niet genoemde – reacties geïnventariseerd te hebben wil ik proberen te komen tot een nieuwe vuistregel of – zo men wil – erecode. Een regeling die een zo groot mogelijk draagvlak heeft en waar niemand – preekvoorzieners, predikanten en gemeenten – door 'benadeeld' wordt. Er is, naast bovengenoemde reacties ook nog het feit dat b.v. in 1992 de zomervakanties van het voortgezet onderwijs in de regio Zuid (3 zuidelijke provincies plus groot deel Zuid-Holland) tot 6 september duren. Dit kan volgende jaren ook voor andere regio's gelden.

Dan kom ik tot de volgende vuistregel:

a. Voor de maandag van de week waarin 1 oktober valt (d.i. in 1992 dus 28 september) worden door de preekvoorzieners geen preekverzoeken gedaan met het oog op het volgend jaar en ook geen preekbeurten toegezegd door predikanten.

b. De eerste week waarin 1 oktober valt worden door de preekvoorzieners eerst predikanten uit de eigen classis én vervolgens uit de eigen regio (in een straal van plm. 50 km) benaderd. De benaderde predikanten geven aan die verzoeken voorrang, waarbij vacante kerken nog weer voorgaan.

c. De preekvoorzieners bellen niet eerder dan vanaf de tweede week van oktober naar buiten de classis en de regio om de nog open preekbeurten zo mogelijk ingevuld te krijgen.

Vanaf het begin houden de predikanten enkele zondagen in re-

serve – met name voor de zomervakantie – om vacante kerken, vooral in gebieden met weinig predikanten, te helpen.

Voor predikanten die het bezwaarlijk vinden in oktober al afspraken te maken voor heel het volgend jaar past binnen dit kader de regel dat zij slechts afspraken maken voor de eerste helft van het volgend jaar. Vanaf de week waarin 1 april valt worden dan, naar de regel onder b en c genoemd, afspraken gemaakt voor de tweede helft van het jaar.

Deze vuistregel is m.i. een betere en meer billijke regeling dan de tegenwoordige 'ongeregeldheid'. Preekvoorzieners, predikanten (en hun gezinnen) én de kerken kunnen er bij gebaat zijn.

Wie het daarmee eens is legge deze regeling op zijn bureau of bij de telefoon.

Post Scriptum

Binnen het bovengenoemde kader wil ik nog wel enige suggesties doorgeven van briefschrijvers(sters) die de door mij voorgestelde vuistregels niet doorkruisen. Het zijn eerder aanvullingen. Want zij willen geen vroegere datum waarop de preekvoorziening begint en ook niet een willekeurige verdeling van de preekbeurten. Zij blijven binnen de marge die ik voorstel. En dat is ieders vrijheid.

Een preekvoorzienster uit Friesland schreef me o.a. – en het onderstreept de hoofdregel –: 'kerken die niet vacant zijn – met name kerken met meer dan 1 predikant kunnen best eens een keertje preeklezen ten bate van hun vacante zusterkerken. Een bepaalde afstand tussen gemeente en predikant afspreken zodat deze niet de halve zondag onderweg is. Ook voor een predikant geldt het houden van de zondagsrust.'

Een Friese predikantsvrouw die de preekverdeling voor haar man regelt, schreef (ik vat het samen): 'er worden alleen preekafspraken gemaakt voor 1 kwartaal. Op 1 okt. '91 voor het kwartaal jan.-maart '92. Ieder die belt wordt gevraagd de aanvraag(en) schriftelijk in te zenden. De aanvragen worden naast elkaar gelegd. De gemeenten met de meeste aanvragen – waaronder de kerken in Friesland voorrang krijgen – worden het eerst gehonoreerd. De preekaanvragers krijgen allemaal per briefkaart antwoord. Het systeem loopt goed nu het eenmaal bekend is bij de bellers. Voordeel: de preekvoorzieners hoeven de dominee niet meerdere keren te bellen. En het preekrooster zit niet voor een heel jaar vol. Vacatures die tussentijds ontstaan, kunnen makkelijker vervuld worden met preekbeurten. Nadeel: wanneer iedereen dit systeem zou hanteren, bestaat de mogelijkheid dat men voor één dienst meer dan één dominee bereid vindt voor te gaan.

Een oplossing hiervoor zou zijn een klassicale of zelfs regionale coördinator(trice). Tot zover de domineese.

Deze genoemde 'oplossing' werd door verscheidene briefschrijvers en bellers ook voorgesteld.

Br. Kamminga uit Emmen berichtte me dat er in de jaren kort na de vrijmaking door hem – vanuit Helpman – een predikantenbeurs is opgezet. Maar zo heel lang heeft die niet gedraaid. Zowel preekvoorzieners als predikanten geven nogal wat uit handen. Lange wachttijden en frustraties van weerskanten zijn er bij inbegrepen. Er is een hele administratieve rompslomp aan verbonden.

Daarom laat ik dit – als vallend buiten het bestek van het door mij voorgestelde – verder buiten beschouwing. Evenals een suggestie van een preekvoorzienster uit Noord-Holland die voorstelde: predikanten geven de datum of data op, waarop zij ge-

beld willen worden. Die data kunnen dan in het kerkelijk Handboek vermeld worden achter hun namen in de alfabetische lijst voorin. Een origineel idee. Het is echter voor 1992/'93 niet meer te realiseren vanwege de datum van verschijning van het Handboek. Ook administratief zou het op bezwaren stuiten. Daarom laat ik het bij deze vermelding.

Nog enkele zaken die zijdelings de preekvoorziening raken werden in de ontvangen reacties aangeroerd. Op sommige wil ik later D.V. terugkomen.

Een enkel punt wil ik noemen.

Een collega uit het westen vond het verstandig dat na een telefonische afspraak nog een schriftelijke bevestiging aan de betreffende predikant wordt gezonden. Dat kan pijnlijke vergissingen en dubblures voorkomen. Akkoord!

Verder maakte hij het wel eens inee dat afspraken zonder méér geannuleerd worden door een gemeente omdat men een andere 'gewenste man' kon krijgen. Niet fair!

Een andere collega had de ervaring dat de preekvoorzieners zeer accuraat zijn, maar de boekhouders soms erg traag. Preekbeurten van een half jaar geleden zijn nog niet vergoed. Hij vindt dat – terecht m.i. – 'geen stijl'. Vooral omdat het vaak ook reiskos-

ten betreft die al gemaakt zijn. Hij schrijft: 'Natuurlijk hoeft een boekhouder niet iedere week naar zijn giroboekje te grijpen, maar je mag toch wel van hem verwachten dat hij het eens per maand doet'.

Ik ga afronden.

Van de voorgestelde vuistregel of erecode geldt uiteraard dat ik die niet mei kerkelijk gezag kan of wil opleggen. Het is niet meer, maar ook *niet* minder dan een broederlijk appèl om in een chaotische zaak wat lijn te brengen. **Of**, zoals een collega zei: een 'gentlemen's agreement' (een overeenkomst waaraan men zich als mannen (en vrouwen!) van eer wil houden).

De kerken zijn hierbij betrokken. Het is ook een kwestie van solidariteit. Een geestelijke zaak.

Daarbij vergeten we op de grens van de jaarwisseling niet dat de zaak van de preekvoorziening dienstbaar wil zijn aan de goede voortgang van de verkondiging van het Woord van God. Alle vlees is als gras en al zijn heerlijkheid als een bloem in het gras; het gras verdort en de bloem valt af, maar het Woord van de Here blijft in eeuwigheid.

W.G. de Vries

Leest u **DE REFORMATIE** van een ander?

Neem zelf een abonnement voor maar £ 44,75 per halfjaar

Vul onderstaande bon in en stuur hem in een open envelop zonder postzegel aan:
De Reformatie, Antwoordnummer 10,4460 VB Goes

Of bel even: 01 100-15591

Ja, ik wil voortaan De Reformatie elke week in mijn brievenbus.

Naam:

Adres:

Postcode:

Woonplaats:

Ik wacht met betalen op uw acceptgirokaart.